

सत्यमेव जयते

భారత ప్రభుత్వం

మానవ వనరుల అభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ

నిష్ఠ

పాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయులు మరియు ఉపాధ్యాయుల
సమగ్రాభివృద్ధి కై జాతీయస్థాయి కార్యక్రమం

పాఠశాల విద్య అభివృద్ధి చర్యలు

(Initiatives in School Education)

సమగ్రశిక్షా

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం

2020

పాఠశాల విద్య అభివృద్ధి చర్యలు

(Initiatives in School Education)

పర్యావలోకనం

దేశ సామాజిక, ఆర్థిక అభివృద్ధి లో ప్రధాన పాత్ర పోషించే చదువు మానవ వనరుల ప్రగతి కేంద్రబిందువు. నాణ్యత గల జీవన ప్రమాణాలు అందిపుచ్చుకోవడానికి, సత్పాఠశాలలుగా తీర్చిదిద్దబడడానికి పిల్లలు/విద్యార్థుల సర్వతోముఖాభివృద్ధి ఆవశ్యకం. గట్టి పునాదులు గల విద్య ద్వారా మాత్రమే ఇది సాధ్యపడుతుంది. దీని కొరకై మానవ వనరుల అభివృద్ధి శాఖ రెండు విభాగాలను ఏర్పరిచి కృషి చేస్తోంది.

మొదటి విభాగం : పాఠశాల విద్య-అక్షరాస్యత విభాగం.

రెండవ విభాగం : ఉన్నత విద్యా విభాగం.

దేశంలోని పాఠశాల విద్యాభివృద్ధి బాధ్యత పాఠశాల విద్య-అక్షరాస్యత విభాగంలో వహిస్తుంటే, అమెరికా, చైనా ల తర్వాత ప్రపంచంలో విస్తారంగా ఉండే ఉన్నత విద్యా విధానాలను అభివృద్ధి పరచడాని కై ఉన్నత విద్యా విభాగం బాధ్యత వహిస్తోంది. మానవ వనరుల శాఖ NCERT, NIEPA, NIOS, NCTE వంటి శాఖల సౌజన్యంతో సంయుక్తంగా పని చేస్తోంది. MHRD పరిధి విస్తృతంగా ఉన్నప్పటికీ, విశ్వవ్యాప్తంగా విద్యాప్రమాణాల మెరుగు కై పాఠశాల విద్య-అక్షరాస్యత విభాగము చేపట్టిన కార్యక్రమాల మీదనే తన దృష్టి సారించింది.

అధ్యయన లక్ష్యాలు

- ఈ విభాగాన్ని బాగా పరిశీలన చేసిన తరువాత, విద్యార్థి పాఠశాలల్లో ఆచరణలో పెట్టడానికి పాఠశాల విద్య, అక్షరాస్యత విభాగం ఇటీవల చేపట్టిన PGI, UDISE+ వంటి కార్యక్రమాల గురించి అవగాహన చేసుకోగలుగుతాడు.
- పాఠశాల విద్యా నాణ్యతను పెంచడానికి 'సమగ్ర శిక్ష' లక్ష్యాలు, అవసరాలు అర్థం చేసుకోగలుగుతాడు.
- పాఠశాలల్లో గ్రంథాలయ పుస్తకాల వినియోగంలో పుస్తక పఠనాన్ని పెంపొందించడానికి చర్యలు తీసుకోగలుగుతాడు. ఆటలు, తోటలు, యువత క్లబ్, పర్యావరణ క్లబ్ మొదలైన సంఘాలతో పిల్లల్లో అనుభవాత్మక అభ్యసన అవకాశాలు కల్పించడానికి అవసరమైన కార్యకలాపాలు (experiential learning opportunities) చేపట్ట గలుగుతాడు.

పరిచయం

1976 వ సంవత్సరానికి ముందు విద్య అనే అంశం రాష్ట్రాల ప్రత్యేక బాధ్యత. విద్యను 1976 వ సంవత్సర రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా ఉమ్మడి జాబితాలో చేర్చడం ఒక ప్రభావవంతమైన చర్య. నగర ఆర్థిక

పరిపాలన విధానం కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు కొత్త బాధ్యతలను పంచుకోవడం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. విద్యా విషయంగా రాష్ట్రాలు తీసుకునే బాధ్యతలో ఎక్కువ మార్పు ఏమీ లేదు. జాతీయ సమగ్ర విద్యా విధానము అన్ని స్థానాల్లోనూ ఉపాధ్యాయ వృత్తిలో నాణ్యతను, స్థాయిని స్థిరంగా ఉంచేందుకు కేంద్ర ప్రభుత్వం బాధ్యతలు చేపడుతుంది. అంతేగాక, దేశంలో విద్య నేర్చుకోవడానికి కావలసిన అవసరాలను సమకూర్చే బాధ్యత కూడా తీసుకుంటోంది. ప్రాథమిక విద్యను విశ్వవ్యాప్తం చేయడానికి, సెకండరీ విద్యను అభివృద్ధి చేయడానికి, భారత ప్రభుత్వం అనేక కార్యక్రమాలు, ప్రాజెక్టులు ప్రారంభించింది. వాటినే కేంద్ర ప్రభుత్వ పోషక/సహాయ పథకాలు అంటారు. ఈ పథకాలు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు, కేంద్ర పాలిత రాష్ట్రాలు ఆచరణలో పెట్టిన కేంద్ర ప్రభుత్వమే, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ భాగస్వామ్యంతో ఎక్కువగా నిధులు సమకూరుస్తుంది.

ప్రభుత్వం కేంద్ర ప్రభుత్వంచే ప్రవేశపెట్టబడిన పథకాల అమలుకి ఒక సమగ్ర విధానాన్ని అనుసరిస్తుంది. ఇది జాతీయ విద్యా విధానాల నియమాలకు లోబడి ఉండడం వల్ల అందరికీ సమాన విద్య అందుబాటు లోనికి వచ్చి మానవ వనరుల సమర్థత పెరుగుతుంది.

దీని లక్ష్యాలు : అందరికీ నాణ్యమైన పాఠశాల విద్య అవకాశం, వెనుకబడిన తరగతుల సమైక్య తో సమాన విద్య, విద్యాప్రమాణాల నాణ్యత పెరుగుదల.

ఇటీవల MHRD అనేక నూతన కార్యక్రమాలని ప్రారంభించింది. ఉదాహరణకు పనితీరు స్థాయి సూచిక, పాఠశాల లెక్కల పరిశీలన, జాతీయ సాధక సర్వే. దీనివల్ల పాఠశాల విద్య ని సమగ్రంగా అభివృద్ధి చేయడానికి, నాణ్యతను మెరుగుపరచడానికి అవకాశం ఉంటుంది. ఈ పథకాల ఫలితం వాటిని జాతీయ స్థాయి నుండి, పాఠశాల స్థాయి వరకు సమన్వయ పరుస్తూ అమలు చేయడంపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

సమగ్రశిక్షా : 2018-19 వ సంవత్సరంలో మానవ వనరుల మంత్రిత్వ శాఖ 'సమగ్రశిక్షా' ను ప్రవేశపెట్టింది. ఇది ప్రీ స్కూల్ మొదలుకొని 12వ తరగతి వరకు విస్తరించి ఉంటుంది. దీనివలన పాఠశాలల్లో సమాన విద్యావకాశాలు మెరుగుపడతాయి.

ఇది మునుపటి మూడు పథకాల సమ్మేళనం. సర్వశిక్ష అభియాన్, రాష్ట్రీయ మాధ్యమిక అభియాన్ మరియు ఉపాధ్యాయ విద్య.

విద్యార్థుల సర్వతోముఖాభివృద్ధికి ఉద్దేశించబడిన ప్రధాన కార్యక్రమం

ప్రాజెక్టు లక్ష్యం నుండి వ్యవస్థ పనితీరు మెరుగుపరచడానికి, రాష్ట్రాలను ఉత్తేజపరిచి విద్యా నాణ్యతను పెంపొందించడానికి అవలంబించిన మార్పును ఈ పథకం సూచిస్తుంది.

ఈ పథకం ప్రకారం 'పాఠశాల' అనగా ప్రీ స్కూల్, ప్రాథమిక, ప్రాథమికోన్నత, సెకండరీ, సీనియర్ సెకండరీ స్థాయిలను కలిపి ఉంటాయి. ప్రీ స్కూల్ స్థాయి నుండి సెకండరీ స్థాయి వరకు సమానమైన, నాణ్యమైన విద్యను శాశ్వత అభివృద్ధి లక్ష్యం ద్వారా అందించడమే ఈ పథకం ఉద్దేశం. SDG 4.1 ప్రకారం 2030 కల్లా బాలబాలికల అందరికీ ప్రైమరీ నుండి సెకండరీ విద్య వరకు ఉచిత, సమాన, నాణ్యమైన చదువును అందించి తద్వారా సత్ఫలితాలను సాధించడమే లక్ష్యం. SDG 4.5 ప్రకారం 2030 వ సంవత్సరానికల్లా విద్యావ్యవస్థలో లింగ భేదం తొలగించడం, అన్ని విద్యా రంగాల్లోనూ సమాన స్థాయి అవకాశాలు కల్పించడం మరియు దివ్యాంగులకు, స్థానికుల పిల్లలకు, ఇబ్బందుల్లో ఉన్న పిల్లలకు వృత్తి విద్య శిక్షణ నివ్వడం లక్ష్యం.

ఆలోచిద్దాం

- లింగ భేదాలు నిర్మూలించడం ద్వారా ఎటువంటి విధంగా విద్యలో శాశ్వత అభివృద్ధి లక్ష్యం సాధ్యం అవుతుంది?
- దీనివల్ల ఏ దివ్యాంగుడైన అయినా తన విద్యను విజయవంతంగా పూర్తి చేసిన సందర్భాలు మీ సహాధ్యాయులతో చర్చించండి.

పథకం లక్ష్యాలు

- నాణ్యత గల విద్యను అందించడం; విద్యార్థి అభ్యాస ఫలితాలను అభివృద్ధి చేయడం.
- పాఠశాల విద్యలో సాంఘిక-లింగ భేదాలను/ అసమానతలను తొలగించుట.
- పాఠశాలలో అన్ని స్థాయిల్లోనూ సమానత్వం సాధించుట.
- పాఠశాలలో లో మౌలిక సదుపాయం కల్పించడంలో కనీస ప్రమాణాలు పాటించడం.
- వృత్తి విద్య అభివృద్ధి చేయుట.
- పిల్లలకు ఉచిత మరియు తప్పనిసరి విద్యా హక్కును 2009 చట్టం అఖిల ప్రకారం రాష్ట్రాల సహకారంతో ఆచరణలో పెట్టడం;
- ఉపాధ్యాయ శిక్షణ కి శాఖ అఖిలను, రాష్ట్ర విద్యా సంస్థలను మరియు ఆవిజు ను ప్రధాన కేంద్రాలుగా చేయడం, వాటిని ఉన్నత స్థాయికి తీసుకురావడం.

పథకం లక్షణాలు

- పాఠశాలలు లేని ప్రదేశాలలో పాఠశాలకు కావలసిన సదుపాయాలు కల్పించడం, పాఠశాలను ప్రాథమిక స్థాయి నుండి సీనియర్ సెకండరీ స్థాయి వరకు చేర్చడం.
- నిర్ణీత నిబంధనల ప్రకారం ప్రకారం పాఠశాల భవనాలను ఏర్పాటు చేయడం.
- గ్రంథాలయ అభివృద్ధికి పాఠశాలకు రూ రూ 500 నుండి 2000 చొప్పున సంవత్సరానికి గ్రాంట్ అందివ్వడం.
- పాఠశాల ప్రదేశాలను బట్టి కనీసం పది శాతం స్వచ్ఛత కార్యాచరణ ప్రణాళికని అనుసరించి సమ్మిళిత పాఠశాలలకు రూ 2500 నుండి లక్ష వరకు మంజూరు చేయడం.
- క్రీడా పరికరాల నిమిత్తం ప్రాథమిక పాఠశాలలకి రూ 10,000 సెకండరీ పాఠశాలలకి 25000 మంజూరు చేయడం.
- దివ్యాంగులకు సంవత్సరానికి ఒక్కొక్కరికి రూ 3500 చొప్పున, దివ్యం1 నుండి 12వ తరగతి వరకు ఇవ్వడం.
- ఏకరూప దుస్తుల కోసం రూ 600 ప్రతి విద్యార్థికి అందజేయడం.
- పాఠ్యపుస్తకాల పేరిట ఏడాదికి ప్రతి ఒక్క విద్యార్థికి రూ. 250/400 చొప్పున కేటాయించడం.
- కస్తూరిబా గాంధీ బాలిక ఆలయాలకి 8 తరగతుల నుండి 6-12 తరగతుల వరకు ఉన్నతి కల్పించడం.
- ఉపాధ్యాయ విద్యా సంస్థ లైన SCERT, DIET మొదలగు వాటిని ఉపాధ్యాయ బోధన నాణ్యతను అభివృద్ధి చేయుటకై ఉపయోగించుట.
- విద్యాసంస్థల్లో బోధన కై డిజిటల్ బోర్డులు, డిజిటల్ చానల్స్, స్మార్ట్ క్లాస్ రూమ్ ల ద్వారా డిజిటల్ టెక్నాలజీ ని ఉపయోగించడం.
- RTE చట్టం, సెక్షన్ 12(1) ప్రకారం ఫీజు వాపసు చేయడానికి రాష్ట్రాలకి, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు సహకారం ఇవ్వడం.
- దూర ప్రాంతాలలోనూ, ఇబ్బందుల్లో ఉన్న విద్యార్థుల కొరకు రెసిడెన్షియల్ పాఠశాలలు, వసతి గృహాలు నిర్మించడం.
- విద్యా విషయం గా వెనుకబడిన విభాగాలకు, ఒచిఇకి ప్రత్యేక దృష్టి కేంద్రీకరించబడిన కొన్ని ప్రాంతాలకీ, నీతి ఆయోగ్ గుర్తించిన 117 కాంక్షించే జిల్లాలకు సమ తులనాత్మక విద్య అభివృద్ధి కలిగించడం.

ఆలోచిద్దాం

‘సమగ్ర శిక్ష’ దాని శీర్షిక మీద మీ అభిప్రాయం?

ఉపాధ్యాయుడు : సాంకేతికత మీద దృష్టి కేంద్రీకరించి పాఠశాల విద్యను మెరుగుపరచడం ఈ పథకం ముఖ్య ఉద్దేశం.

ఈ పథకం ప్రణాళిక అన్ని విద్యా స్థాయిలోనూ అభ్యాస ఫలితాలను అభివృద్ధి చేయడమే. ఈ పథకం ద్వారా వనరులు సమీకరగా స్వేచ్ఛను వినియోగించుకుంటూ పథకం యొక్క నిబంధనలకు లోబడి రాష్ట్రానికి, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకి ప్రణాళికలు తయారుచేయడానికి తగు స్వేచ్ఛని ఇచ్చే ప్రయత్నం చేస్తుంది. విద్యార్థుల ప్రవేశాన్ని బట్టి, అంకిత బావ బాధ్యతలను బట్టి, అభ్యాసన ఫలితాలను బట్టి, ఇతర కార్యచర సూచికలను బట్టి నిధులు సమకూరుస్తారు. విద్యార్థులు ఒక స్థాయి నుండి మరొక స్థాయికి మారేటప్పుడు, పాఠశాల విద్య పూర్తి చేయడానికి అందరికీ సమాన అవకాశాలు అందేలా చేస్తుంది. ఉపాధ్యాయ విద్య అనుసంధానం చేయడంవల్ల పాఠశాల విద్యలో ఏకీకృత శిక్షణా సూచిక, నూతన బోధనా పద్ధతులను చక్ర మార్గంలో పెట్టడం సాధ్యమవుతాయి. ఈ పథకం ద్వారా ౧౭౭౭ అన్ని ట్రైనింగ్ ప్రోగ్రాములను గమనిస్తూ, గమ్యం మీద ధ్యాన కేంద్రీకరించేలా, చురుగ్గా ఉన్న ఒక ముఖ్య భాగంగా తయారవుతుంది. దీనివలన సాంకేతికత లాభాలను మరియు నాణ్యమైన విద్యను అన్ని సామాజిక వర్గాలు, రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు అందుకో గలుగుతాయి.

పథకం అమలు

రాష్ట్రస్థాయిలో శాఖల ద్వారా, రాష్ట్ర అమలు సంఘం ద్వారా ఈ పథకం కేంద్ర ప్రాయోజిత పథకంగా జరుగుతోంది. జాతీయస్థాయిలో మానవ వనరుల మంత్రిత్వ శాఖ అధ్యక్షతన ఒక పాలకమండలి మరియు పాఠశాల విద్య - అక్షరాస్యత శాఖ కార్యదర్శి అధ్యక్షతన ఉన్న ప్రాజెక్టు అనుమతి బోర్డు నిర్మించబడ్డాయి.

మంత్రిత్వ శాఖ అధ్యక్షతను పాలకమండలి ఆర్థిక మరియు కార్యాచరణ నిబంధనలను మార్చగలగడం తో పాటు, పథకం అమలుకు కావలసిన మార్గదర్శకాలని కూడా సూచించగలదు. ఆ మార్పుల ద్వారా పాఠశాల విద్య నాణ్యతను మెరుగుపరచగలరు. ఆచరణాత్మక ప్రాంతాల్లో సమానత్వం, విద్యా నాణ్యత, ప్రవేశం తదితర అంశాలలో ఈ శాఖకు సహాయం అందించడానికి ఎడ్యుకేషనల్ కన్సల్టెంట్ ఆఫ్ ఇండియా దగ్గర నుండి టెక్నికల్ సపోర్ట్ గ్రూప్ అందుబాటులో ఉంటుంది. ఇది మొదట పేర్కొన్న SSA, RMSA, TEకి సంబంధించిన TSGలను విలీనం చేసుకుని ఉంటుంది. విద్యారంగం మొత్తానికి ఒకే ప్రణాళికను రాష్ట్రాలు తయారు చేయాలి. నిధులను 90: 10 నిష్పత్తిలో విభజిస్తారు. 90% నిధులు ఈశాన్య రాష్ట్రాలైన అరుణాచల్ ప్రదేశ్, అస్సాం, మణిపూర్, మేఘాలయ, మిజోరాం, నాగాలాండ్, సిక్కిం, త్రిపుర మరియు 10% నిధులు మూడు హిమాలయ రాష్ట్రాలైన జమ్మూ -కాశ్మీర్, హిమాచల్ ప్రదేశ్ దేశ మరియు ఉత్తరాఖండ్ లకు నిధులు సమకూరుస్తారు. ఇతర రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు 60: 40 నిష్పత్తిలో పంచుతారు. ఇది శాసన సభ లేని కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు నూరు శాతం కేంద్ర ప్రాయోజితం. ఇదంతా అక్టోబర్ 2015 నుండి ఇ కొందరు ముఖ్యమంత్రుల ఉపవర్గ సిఫార్సులకు అనుగుణంగానే జరుగుతోంది.

పథకం విభాగాలు

ప్రీ స్కూల్ విద్య

బహుళ పరిశోధక విద్యలో సూచించబడిన దాని ప్రకారం సమగ్ర శిక్ష ఆదరణలో ప్రీ స్కూల్ విద్య

ముఖ్యమైన అవసరం గా గుర్తించారు. శ్రీ స్కూల్ విద్యా నాణ్యతతో పిల్లల సామర్థ్యం వృద్ధి చెందడమే కాకుండా అభ్యాసానికి, అభివృద్ధికి బాటలు వేసి, పిల్లల్లో సానుకూల దృక్పథాన్ని నేర్చుకోవాలనే తపనను పెంపొందిస్తుంది. కాబట్టి నాణ్యమైన శ్రీ స్కూల్ అనుభవాలను పిల్లలకు అందించడం తప్పనిసరి. సమగ్ర శిక్ష కింద ఈ శ్రీ స్కూల్ కార్యక్రమం 'పడే భారత్ బడే భారత్' లో భాగంగా గుర్తింపబడింది. ఇది ప్రాథమిక విద్య లో ఉన్న స్థాయిలలో భాష, అక్షరాస్యత, గణితంలో గట్టి పునాది వేస్తుంది. శ్రీ స్కూల్ నుండి 1-3 తరగతుల వరకు ఇది కొనసాగుతుంది. సమగ్ర శిక్ష పాఠశాలల్లో శ్రీ స్కూల్ విద్య ఏర్పాటు చేయడానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు సహాయపడుతుంది. దీనికొరకు వీలైన చోట్ల అంగన్వాడీలను కూడా కలుపుకోవాలి. వీటితోపాటు స్త్రీ శిశు సంక్షేమ శాఖ కూడా తన వంతు సహకారాన్ని అందిస్తుంది.

పాఠశాల విద్యలో నాణ్యతను సాధించడానికి పూర్వ పాఠశాల విద్య చాలా ప్రాధాన్యత కల అంశమని మీరెందుకు భావిస్తున్నారు? ఎలాంటి సవాళ్ళను శ్రీ స్కూలు విద్యను అమలు చేయటంలో మీ రాష్ట్రంలోనూ, మీ కేంద్ర పాలిత ప్రాంతంలోనూ ఎదుర్కొంటున్నారు?

శ్రీ స్కూల్ కార్యక్రమం 4-6 సంవత్సరాల పిల్లలకు రెండేళ్లపాటు ఉంటుంది. జఆమోఇ 2015-16 (ప్రకారం, 41.3) ప్రభుత్వ ప్రాథమిక పాఠశాలలకు అంగన్వాడి కేంద్రం ఉంది. పాఠశాలల్లో కనుక అంగన్వాడీలు ఉంటే 3-6 సంవత్సరాల లోపు పిల్లలకు అవకాశం ఇస్తారు. అలాగే 4-6 సంవత్సరాల పిల్లలను శ్రీస్కూల్ పిల్లలు గా పరిగణిస్తారు. జఆమోఇ 2016-17 ప్రకారం ప్రాథమిక తరగతులన్ని మొత్తం అం 12.36 లక్షల పాఠశాలల్లో 2.94 లక్షల పాఠశాలలు, అంటే 24% పాఠశాలల్లో శ్రీ ప్రైమరీ తరగతులు ఉన్నాయి. మొత్తం 1.36 కోట్ల మంది పిల్లలు శ్రీ ప్రైమరీ లో చేరితే అందులో కేవలం 0.36 కోట్ల మంది మాత్రం ప్రభుత్వ పాఠశాలల్లో చేరారు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఎక్కడైనా నా శ్రీ స్కూల్ విద్యను ప్రవేశపెట్టదలచుకుంటే, దానికి ఈ పథకం సహాయాన్ని అందిస్తుంది.

భవనాలు, పారిశుధ్యం మొదలైన సదుపాయాలు, సరైన పాఠ్య ప్రణాళికలను అభివృద్ధి చేయడం, అభ్యాసన కార్యక్రమాలు, బోధనా కార్యక్రమాలు, సమీక్షలు, ఉపాధ్యాయ వృత్తి నైపుణ్యం మెరుగుదల, ప్రజా సంఘాల సహకారం మొదలైన వాటి గురించి ఈ పథకం మార్గదర్శకాలను సూచిస్తుంది. స్త్రీ, శిశు సంక్షేమశాఖతో కలిసి పాఠ్యప్రణాళికభివృద్ధికి, అంగన్వాడి కార్యకర్తల సామర్థ్యం పెంచడానికి అభ్యాసన పరికరాలని రూపొందించడంలో ఉపాధ్యాయులు ప్రధానోపాధ్యాయుల సహకారం అయిన వాటికి ఈ పథకం ప్రాధాన్యతనిస్తుంది. శ్రీ స్కూల్ నో బలోపేతం చేయడానికి, సహాయం అందించడానికి రాష్ట్రాలకు ప్రతీ పాఠశాలలకి మూడు లక్షల రూపాయల వరకు ఆర్థిక సహాయం చేస్తుంది/నిధులు సమకూరుస్తుంది.

విద్యార్థుల్లో చదువుపై ఆసక్తిని పెంచడం : సమగ్ర శిక్ష క్రింద గ్రంథాలయ గ్రాంట్ ఇవ్వడం.

సమగ్ర శిక్ష 2018 -19 లో భాగంగా అన్ని వయసుల విద్యార్థులలో పఠనాసక్తిని పెంపొందించడానికి, పుస్తకాలు కొనుగోలు చేసి పాఠశాల గ్రంథాలయ అభివృద్ధి చేయడం జరిగింది. నేషనల్ అచీవ్మెంట్ సర్వేప్రకారం

పుస్తక పఠనం ద్వారా పిల్లలు మెరుగైన ఫలితాలు సాధించారు. మొట్టమొదటిసారిగా ప్రత్యేక వార్షిక పాఠశాల గ్రంథాలయ గ్రాంటును ప్రాథమిక నుండి సీనియర్ సెకండరీ పాఠశాలల వరకు ఇవ్వడం జరిగింది. రూ 5 వేల నుండి రూ. 20000 ప్రాథమిక పాఠశాల నుండి ఇ సీనియర్ సెకండరీ పాఠశాల వరకు లైబ్రరీ గ్రాంట్ ఈ విధంగా ఇవ్వడం జరిగింది.

1. రూ. 5 వేల వరకు ప్రాథమిక పాఠశాలకు, రూ 10,000 వరకు ప్రాథమికోన్నత పాఠశాలలకు.
2. రూ. 13 వేల వరకు సమ్మిళిత ప్రాథమిక పాఠశాలకు (ఒకటి నుండి 8 తరగతులు)
3. రూ. 10 వేల వరకు సెకండరీ తరగతులకు (9,10 తరగతి)
4. రూ. 15,000 వరకు 6 నుండి 12 తరగతులకు
5. రూ. 15 వేల వరకు సమ్మిళిత సెకండరీ పాఠశాల లకు (1 నుండి పదో తరగతులు)
6. రూ. 15,000 వరకు సమ్మిళిత సెకండరీ పాఠశాలలకు (9 నుండి 12 తరగతులు)
7. రూ. 10,000 వరకు సీనియర్ సెకండరీ పాఠశాల లకు మాత్రమే (11,12 తరగతులు)
8. రూ. 20,000 వరకు సమ్మిళిత సీనియర్ సెకండరీ పాఠశాల లకు (1-12 తరగతులు)
9. ఈ గ్రాంటులు సంవత్సరికత ఆధారమై ఉంటాయి. పడే భారత్, బడే భారత్ కింద గ్రంథాలయ వనరులను తక్కువ స్థాయి నుండి హయ్యర్ సెకండరీ స్థాయి వరకు పట్టణం కొనసాగాలంటే నిరంతర అభ్యాసం, అభివృద్ధి కావాలి దానికి పత్రికలు, చదువుకోవడానికి తగిన పరికరాలు, అప్పుడప్పుడు గ్రంథాలయంనకు అవసరమైన పుస్తకాల కొనుగోలు చేస్తూ ఉండాలి.

సమగ్రశిక్షా ద్వారా క్రీడా గ్రాంట్

పిల్లలకు, విద్యా విధానాలకి, క్రీడలు చాలా లాభదాయకం. శారీరకంగానూ సాంఘికంగా కావలసిన నైపుణ్యాలు, ప్రవర్తనలు, జీవన విధానం, ఆత్మ విశ్వాసం, విద్య పురైన తర్వాత అభిరుచులు మొదలైనవి అభివృద్ధి చెందుతాయి.

ఒక్క క్రీడల వల్ల చాలా లాభాలు ఉన్నాయి. శారీరక వ్యాయామం చేయడంవల్ల మనసు, శరీరం సంయుక్తంగా అభివృద్ధి చెందుతాయి. అంతేకాక వాయుసహిత, వాయురహిత, శారీరక వ్యాయామం ఆరోగ్యాన్ని మెరుగుపరచడమే కాక ఆత్మ విశ్వాసాన్ని పెంచుతుంది.

ఇతరులతో సంబంధ బాంధవ్యాలు నరపడానికి, సంఘంలో వివిధ పాత్రలను ధరించటానికి, సామాజిక నైపుణ్యాలు నేర్చుకోవడానికి (ఓర్పు, ఇతరులను గౌరవించడం ఇతరులతో కలిసి మెలిసి ఉండడం, పరస్పర సహకారం, మొదలైనవి). దీనివల్ల ఏర్పడుతుంది. పిల్లలలో సంపూర్ణ అభివృద్ధి కావాలంటే వారు ఆటల లోనూ, క్రీడా పరికరాల కొనుగోలుకు గ్రాంట్ మంజూరు చేయడమైనది. ప్రతి ప్రభుత్వం ప్రాథమిక పాఠశాలకు రూ 5000 చొప్పున, ప్రాథమికోన్నత పాఠశాలకు రూ 10,000, సెకండరీ, సీనియర్ సెకండరీ పాఠశాల కు రూ 25,000 క్రీడా పరికరాలు కొనుగోలుకి దీనిని ఉపయోగిస్తారు.

సమ్మిళిత పాఠశాల గ్రాంట్

ఈ పథకంలో అన్ని ప్రభుత్వ పాఠశాలలకు పునరావృత వార్షిక గ్రాంట్ ఇవ్వబడుతుంది. దీనిని నిరుపయోగంగా ఉన్నత పాఠశాల పరికరాల మార్పిడికి, క్రీడా పరికరాలకు, ప్రయోగశాలకు, విద్యుత్ వినియోగదారులకు, అంతర్జాలానికి వీటికి బోధనా పరికరాలను ఉపయోగిస్తారు. విద్యార్థుల సంఖ్యను బట్టి ఈ గ్రాంట్ రూ 25,000 నుండి రూ. లక్ష వరకు ఉంటుంది.

పాఠశాలలో విద్యార్థుల సంఖ్య	పాఠశాల గ్రాంట్
≤ 100	రూ. 25,000/- (స్వచ్ఛత ఆచరణ ప్రణాళికకు కనీసం రూ. 2,500/- తో కలిపి)
> 100 ≤ 5250	రూ. 50,000/- (స్వచ్ఛత ఆచరణ ప్రణాళికకు కనీసం రూ. 5,000/-తో కలిపి)
> 250 ≤ 1000	రూ. 75,000/- (స్వచ్ఛత ఆచరణ ప్రణాళికకు కనీసం రూ. 7,500/- తో కలిపి)
> 1000	రూ. 1,00,000/- (స్వచ్ఛత ఆచరణ ప్రణాళికకు కనీసం రూ. 10,000/-తో కలిపి)

దివ్యాంగులకు సహిత విద్యాభివృద్ధి

ఈ విద్య SSA, RTE, RMSA పథకాలలో ముఖ్యమైనది. 2018-19 నుండి 'సమగ్ర శిక్ష' అందరికీ నాణ్యమైన విద్య అందించడాన్ని ప్రధానంగా పరిగణించింది. కాబట్టి ఇది సమగ్ర శిక్ష లో ప్రధాన భాగం. విద్యార్థులచే ఆచరింప బడే కార్యక్రమాలకు ఈ విభాగం ఎక్కువ మద్దతు నిస్తుంది. అవి ఏమనగా -CWSN గుర్తింపు, అంచనా పరికరాలను సమకూర్చడం, బ్రెయిలీ పుస్తకాలు, అచ్చయిన పెద్ద పుస్తకాలు, ఏకరూప దుస్తులు, వైద్య సేవలు, బోధనాభ్యసన పరికరాల అభివృద్ధి, వాటికి సహాయ పరికరాలు, పర్యావరణ పరిసరాల పరిరక్షణ మొదలైన కార్యక్రమాల వలన CWSN స్వభావం, అవసరాల గురించి సానుకూల దృక్పథం ఏర్పడుతుంది. అంతేకాక, బోధనా పరికరాలని అభివృద్ధి చేయడం ప్రత్యేక విద్యావేత్తలకు, సాధారణ ఉపాధ్యాయులకు పాఠ్యాంశ ప్రణాళికపై శిక్షణ ఇవ్వడం, దివ్యాంగ బాలికలకు భృతి ఇవ్వడం మొదలైనవి. ఇది ఆర్టిఇ విద్యాహక్కు చట్టం 2009 ప్రకారం 6 -14 సంవత్సరాల వయస్సు గల దివ్యాంగ విద్యార్థులకు కూడా వర్తిస్తుంది.

ప్రస్తుతం, దివ్యాంగ విద్యార్థులందరికీ ఒకటి నుండి పన్నెండవ తరగతి వరకు విద్యను అందించాలని సమగ్ర శిక్ష భావిస్తోంది. CWSN బాలికలకు 1 నుండి 12వ తరగతి వరకు DBT ద్వారా నెలకు 200 చొప్పున ఇవ్వబడుతుంది. ఈ ద్రవ్యం ఏడాదికి విద్యార్థికి రూ 300 నుండి రూ 3500 వరకు పెంచబడింది. అలాగే, ప్రత్యేక విద్యా వేత్తలకు కిరీటం రూపేణా ధన సహాయం కూడా చేస్తుంది.

అన్ని స్థాయిల్లోనూ లింగ బేధాన్ని, సాంఘిక లోపాన్ని సరి చేయడం కస్తూరిబా గాంధీ బాలికల విద్యాలయం యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశం. దాని కొరకై ఈ పథకంలో భాగంగా బాలికలను విద్యావంతులుగా తీర్చిదిద్దుటకు మరియు ప్రోత్సహించుటకు ఎగువ ప్రాథమిక స్థాయిలో గాంధీ బాలిక విద్యాలయాలు మరియు సెకండరీ స్థాయిలో బాలికల వసతి గృహాలు విస్తృత పరచబడ్డాయి. అంతేకాక నివాస మరియు పాఠశాల వసతులు XII వ తరగతి వరకు మెరుగుపరచబడ్డాయి.

ఈ పథకం, 10 సంవత్సరాల నుండి 18 సంవత్సరాల వయస్సు గల SC, ST, OBC మైనారిటీలకు మరియు BPL కుటుంబాలకు చెందిన వెనుకబడిన తరగతుల విద్యార్థినులకు ఆరవ తరగతి నుండి ప్లస్ టూ వరకు నాణ్యతా ప్రమాణాలతో కూడిన విద్యను నిరాటంకంగా అందించుటకు దోహదపడుతుంది.

‘సమగ్ర శిక్ష’ పథకానికి ఎగువ ప్రాథమిక స్థాయి నుండి XII వ తరగతి వరకు ఉన్నటువంటి కస్తూర్బాగాంధీ బాలికా విద్యాలయాల యొక్క స్థాయిని మెరుగు పరిచే అవకాశం ఉంది. ఎటువంటి పథకం ద్వారాను నివాస పాఠశాల ఏర్పాటుకు అవకాశం లేని విద్యార్థులకు వెనకబడి ఉన్న ప్రతి ప్రాంతంలోనూ కనీసం ఒక నివాస పాఠశాలను VI - XII వరకు చదువుకునే విద్యార్థినుల కొరకు ఏర్పాటు చేసే అవకాశం ఈ పథకం ద్వారా ఉంది.

10-18 సంవత్సరాల వయసు గల VI - XII వరకు చదువుకొనే SC, ST, OBC, మైనారిటీ మరియు BPL కుటుంబాలకు చెందిన బాలికలు ఈ పథకం యొక్క లక్ష్య సమూహాలుగా ఉంటాయి. దానితో పాటుగా భవన నిర్మాణానికై పునరావృతం కాని గ్రాంట్స్ను ‘సమగ్ర శిక్ష’ పునరావృతం చేసి, దిగువ తెలుపబడినటువంటి ఖర్చులకి కాకుండా అంగ బలమునకు అయ్యే ఖర్చును కూడా జతపరచి ఇస్తుంది.

1. KGBV తరగతి VI to VII కొరకు - సంవత్సరానికి గాను 60 లక్షల రూపాయల వరకు
2. KGBVs తరగతి VI to X కొరకు - సంవత్సరానికి 80 లక్షల రూపాయలు
3. KGBVs తరగతి VI to XII కొరకు - సంవత్సరానికి గాను 1 కోటి రూపాయలు వరకు
4. ప్రత్యేకంగా IX - XII తరగతుల బాలికల కొరకు ఏర్పరచబడిన వసతి గృహాల కొరకు - సంవత్సరానికి గాను 25 లక్షల రూపాయల వరకు.

ఆత్మరక్షణ శిక్షణ బాలికలకు వారి పరిసర ప్రాంతాల గురించి, చుట్టుపక్కల ఉన్నా మనుషుల గురించి ఒక అవగాహన కలగజేస్తుంది. ఆత్మరక్షణ శిక్షణ ఆడపిల్లల లో మానసిక, శారీరక మరియు మేధోశక్తిని దృఢపరచి అనుకూల పరిస్థితుల నుండి వారిని వారు రక్షించుకునే శక్తిని ఇస్తుంది. ఆత్మరక్షణ శిక్షణ మెలకువలు ఆడపిల్లలలో ఆత్మస్థైర్యాన్ని పెంచి వారి చదువు పట్ల ఆసక్తిని పెంచుతుంది. దీని వలన ముఖ్యంగా పాఠశాలలో సెకండరీ స్కూల్ నుండి సెకండరీ స్కూల్ వరకు వెళ్లే విద్యార్థులు స్కూలు మానేయడానికి లేదా కొనసాగించక పోవడాన్ని తగ్గిస్తుంది.

ఆత్మరక్షణ మెలకువలు నేర్చుకోవడం బాలికలలో మూల శక్తిని పెంచుతుంది. ప్రతికూల పరిస్థితుల్లో మార్షల్ ఆర్ట్స్ శిక్షణ లేకుండా వారిని వారు ప్రమాదం నుండి రక్షించుకొనుటకు ఒక పదునైన కత్తితో, వ్యూహము లేకుండా సులువుగా ఒక దెబ్బతోనో, గుడ్డుతో నో శత్రువు నుండి రక్షించుకోవచ్చు. ఆడపిల్లలు వారు తరచుగా ఉపయోగించే కిచైన్, దుపట్టా, చున్నీ, మఫ్లర్, సంచి, పెన్, పెన్సిల్, నోట్ బుక్ మొదలగు వాటిని తమ ఆత్మ రక్షణకై అనుకూలమైన ఆయుధాలుగా ఉపయోగించవచ్చు.

‘సమగ్ర శిక్ష’ కార్యక్రమం కింద మూడు నెలలపాటు గవర్నమెంట్/ ప్రభుత్వ పాఠశాలలో చేరిన బాలికలకు నెలకు రూ 3 వేలు చొప్పున కేటాయించి ఆత్మ రక్షణ కొరకు శిక్షణ అందిస్తారు. VI - XII వరకు చదువుతున్న ఆడపిల్లలకు మాత్రమే ఈ శిక్షణ ఇస్తారు. ఈ శిక్షణను కస్తూరిబా గాంధీ బాలిక విద్యాలయ (KGBVs) విద్యార్థినిలకు కూడా అందిస్తారు. రాష్ట్రాలు మరియు UTలు లు కూడా నిర్భయఫండ్ కింద మహిళా శిశు సంక్షేమ శాఖ, భారత ప్రభుత్వం, పోలీసు శాఖ, హోంగార్డులు, NCC మరియు ఇతర రాష్ట్ర ప్రభుత్వ పథకాల ద్వారా ఆత్మరక్షణకు కావలసిన నిధులు ఉపయోగించుకునే ప్రయత్నం చేస్తారు.

పాఠశాల భద్రత

రక్షణ, పరిరక్షణతో పాటు మెరుగైన విద్యను, సరైన వాతావరణంలో పొందాలి అనుకోవడం విద్యార్థుల హక్కు. భౌతిక పరమైన రక్షణ, మౌలిక సదుపాయాలు మాత్రమే కాకుండా పాఠశాల భద్రత అను అంశాన్ని చాలా విశాల దృక్పథంతో చూడగలగాలి. పాఠశాల భద్రత అనేది ఈ ప్రస్తుత కాలంలో చాలా కష్టతరమైన అంశంగా మారింది. శారీరక దండన నుండి భౌతిక హింస, వేధింపులు శారీరక మానసిక మరియు భావోద్వేగ హింస కొన్ని తీవ్రమైన ఈ పరిస్థితులలో చావు వరకు కూడా దారితీస్తున్నాయి. ఇటీవల కాలంలో హింసకు సంబంధించిన నివేదికలు, కేసులు, విషాదకరమైన పరిస్థితులు ఘోరమైన హత్యలు, మానభంగాలు, దాడులు పాఠశాలల్లో కూడా జరిగిన దాఖలాలు ఉన్నాయి.

విద్యార్థులలో ఇంటర్నెట్ వినియోగం మరియు హింస, నేరాలు, అశ్లీలతను చూపించే వీడియోల వీక్షణ విపరీతంగా పెరిగింది. మాదక ద్రవ్యాలు, మత్తుపానీయాలు, మరియు సిగరెట్ అందుబాటు కూడా అనూహ్యంగా పెరిగింది. అంతే కాకుండా పిల్లలు పరీక్షల విషయమై వై.వి పరిమితమైన ఒత్తిడికి గురవుతున్నారు. తల్లిదండ్రుల నుండి, ఉపాధ్యాయుల నుండి, తోటి విద్యార్థుల నుండి వచ్చే ఒత్తిడిని తట్టుకోలేక నిరాశా నిస్పృహలకు కొన్ని బలహీన పరిస్థితులలో ఆత్మహత్యలకు కూడా పాల్పడుతున్నారు. సూక్ష్మల యాజమాన్యం, ప్రధానోపాధ్యాయుడు, ఉపాధ్యాయులు మరియు ఇతర ఉద్యోగులు స్వతహాగానే కఠినంగా వ్యవహరిస్తారు. ఈ పరిస్థితులే విద్యార్థులలో ఆందోళనకు ముఖ్య కారణం కావున పాఠశాల భద్రత మరియు పరిరక్షణను కార్యాచరణలో పెట్టడంపై పాఠశాల యాజమాన్యం ఎప్పుడూ దృష్టి కేంద్రీకరిస్తుంది. సమగ్ర సూచనలతో జవాబుదారీతనంతో కూడినటువంటి వ్యవస్థను పాఠశాల యాజమాన్యం, ఉపాధ్యాయులు, విద్యార్థులు తల్లిదండ్రులు మరియు కౌన్సిలర్లు వంటి వివిధ రకాల వాటాదారుల కలుపుకొని పాఠశాల రక్షణ, పరి రక్షణ వ్యవస్థను పటిష్టం చేసే దిశగా పనిచేస్తుంది.

జాగో బోలో బోలో

తెలంగాణ రాష్ట్ర విద్యాశాఖ సంవత్సరం పొడవునా పోలీసు శాఖ వారితో కలిసి POCSO చట్టప్రకారం ‘జాగో బోలో బోలో’ అనే కార్యక్రమాన్ని పిల్లలపై లైంగిక వేధింపులకు వ్యతిరేకంగా నిర్వహించారు. ఈ కార్యక్రమం రీత్యా ప్రధాన అధ్యాపకులకు మరియు ఇతర ఉపాధ్యాయులకు ప్రత్యేక శిక్షణను అందజేశారు.

కొన్ని ఆదర్శకరమైన సందర్భాలలో ప్రతి స్కూల్ కు కొన్నిలర్లు నియమించబడతారు, శిక్షణ తీసుకున్న కొన్నిలర్లు కొరత ఉండటం వలన ఉపాధ్యాయులే మొదటి దశలో పాఠశాలలో కొన్నిలర్ గా వ్యవహరిస్తారు. ఈ కొన్నిలర్లు తరగతిలో లేదా పాఠశాలలో కలవరపరచు సందర్భాలను, ప్రవర్తనలో తేడాలున్నా విద్యార్థులను గుర్తించి వారితో సమయం గడపడం ప్రోత్సహించబడతారు. ఈ ఉపాధ్యాయ అనుసంధాన శిక్షగా కార్యక్రమంలో ఉపాధ్యాయులకు కొన్నిలింగ్ పై అవగాహన కలిగిస్తారు. అంతేకాక POSCO చట్టం, JJ చట్టం, పాఠశాలల పరిరక్షణ సూచనలు, సహాయ కారకాలు మరియు అత్యవసర ఫోన్ నెంబర్లు, ఫిర్యాదు పెట్టకు సంబంధించిన తదితర అంశాలపై అవగాహన కలిగిస్తారు. ఒక్కొక్క ఉపాధ్యాయునికి I నుండి XII తరగతి వరకు ఈ కార్యక్రమాన్ని సజావుగా జరగడానికి వెయ్యి రూపాయల చొప్పున కేటాయించి ఇస్తారు. అంతే కాకుండా ప్రతి పాఠశాలలోనూ పైన పేర్కొన్న సహాయ కారకాలు అత్యవసర టెలిఫోన్ నెంబర్లు సంప్రదించవలసిన వ్యక్తుల వివరాలు పొందుపరిచిన ఒక బోర్డు ఏర్పాటు చేస్తారు. దీనికొరకు రూ 500 ప్రతి పాఠశాలకు అందించబడుతుంది.

రంగోత్సవ్

‘రంగోత్సవ్’ మనదేశంలో నేర్చుకోవాలనే ఆశ్రయ కలిగిన యువతలో సాంస్కృతిక భిన్నత్వం పై అవగాహన కలిగించడానికి మానవ వనరుల అభివృద్ధి శాఖ వారు మొదలు పెట్టిన ఒక కార్యక్రమం. రంగోత్సవంలో ఎన్నో రకాల సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు నిర్వహించబడతాయి. ఈ కార్యక్రమంలో దేశంలోని అన్ని పాఠశాలల విద్యార్థులు చాలా ఉత్సాహంగా పాల్గొని ప్రతి అభ్యర్థి లేదా విద్యార్థి అనేక రకాల సంస్కృతులను గురించి తెలుసుకొని ఒక అనుభూతిని పొందుతారు.

‘రంగోత్సవ్’ అనేది ఇది సాంస్కృతిక పక్షోత్సవాం. ఇది 2018 డిసెంబర్ 7 నుండి 21 వరకు నిర్వహించబడింది. దీని ఉద్దేశం విద్యార్థులకు, ఉపాధ్యాయులకు, ఇతరులకు ఉపయోగపడే ఈ విధంగా ఒక వేదికను తయారు చేయడం.

రంగోత్సవము యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశములు ఏమనగా --

1. కళ, సంస్కృతికి, సంబంధించిన కార్యక్రమాల ద్వారా పాఠశాల వాతావరణాన్ని ఆహ్లాదకరమైన అభ్యాసన ప్రదేశంగా మార్చడం పాఠశాలలో ఉన్న ప్రతి సభ్యుడు తన కళను, సృజనాత్మకతను ప్రదర్శించే వేదికను తయారు చేయడం వంటివి.
2. విభిన్న తత్వ భారతీయ సంస్కృతి వారసత్వాన్ని ప్రదర్శించడం, విద్యార్థులందరూ విభిన్న సంస్కృతులను, భౌగోళిక అంశాలను, భాషలను, ఆహార వ్యవహారాలను అర్థం చేసుకునే టెల్లు చేయడం.
3. జాతీయ సమగ్రతను ప్రణాళికాబద్ధమైన కార్యక్రమాల ద్వారా విద్యార్థులను ఉత్సాహపరచి ఏక్ భారత్ శ్రేష్ఠ భారత లక్ష్యాన్ని చేరడం.
4. ప్రతిరోజు పాఠశాల కార్యక్రమాలలో కళల సమగ్రతను, ఆహ్లాదకరమైన పరిసరాల అభ్యాసను విద్యార్థులచే అభ్యాసం చేయడం.

5. రంగోత్సవ్ కార్యక్రమాలకు విశేష స్పందన లభించింది. ఇది స్వాగతించదగ్గ విషయం. సాంస్కృతికంగా విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు కూడా జాతీయస్థాయిలో తమ కళను ప్రదర్శించడానికి అవకాశం కలిగింది.
6. భాషా సంఘం వంటి రాష్ట్రస్థాయి కార్యక్రమాలతో పాటు, జాతీయ విద్యార్థి సమావేశాలు, సమగ్రత శిబిరాలు, జాతీయ స్థాయిలో జానపద నృత్యాలు, జాతీయ స్థాయి నటన, కళా ఉత్సవాలు, సంగీత కళా సంఘాలు, పాఠశాలల మధ్య వాద్య పోటీలు మొదలైనవి కూడా నిర్వహించబడుతున్నాయి.

పాఠశాల ఆధారిత మదింపు (వార్షికంగా)

అభ్యసన ఫలితాలను అంచనా వేయడానికి, ఈ శాఖ నేషనల్ అచీవ్ మెంట్ సర్వే ఇప్పటికే మొదలు పెట్టింది. ఇది బాహ్య విశ్లేషణ (అంచనా) దీనిని నిర్ణీత సమయాల్లో నిర్వహిస్తారు. విస్తృతంగా అందరితోనూ కలిసి చర్చించిన మీదట ఈ విధానం అభివృద్ధి చేయబడింది. 2017-18 సంవత్సరంలో NAS ఫలితాలు ఇప్పటికీ అందరికీ అందుబాటులోకి వచ్చాయి.

2017 లో NAS నిర్వహించిన 2.2 మిలియన్ విద్యార్థుల సర్వే ఆధారంగా వచ్చిన ఫలితాలు, అభ్యసన ఫలితాలను అభివృద్ధి చేయడానికి ఉద్దేశించబడి NCERT చేసిన సర్వే ఫలితాలు ఆధారంగానూ, పాఠశాల ఆధారిత అంచనాను నిర్వహించాలని నిర్ణయించబడినది.

దీనివల్ల పాఠశాలలో ప్రాథమిక స్థాయిలో ఉన్న పిల్లల అందరి యొక్క అభ్యసన ఫలితాలను అంచనా వేయడం జరిగింది. ఇది ఆయా పాఠశాలలు విద్యార్థుల పై జరిపిన నాణ్యత పరమైన అంచనా.

ఈ గుణాత్మక, పరిమాణాత్మక అంచనా పద్ధతులు బాహ్య అంచనాలతో కలిపి అనుకున్న అభ్యసన ఫలితాలు లభ్యం అయ్యాయో లేదో తెలుసుకోవడానికి అవకాశం కలిగిస్తాయి. ఈ రెండు అంచనాలు చాలా ముఖ్యమైనవి.

యువజన సంఘం - పర్యావరణ సంఘం ఏర్పాటు జీవన నైపుణ్యాలను, ఆత్మవిశ్వాసాన్ని పెంపొందించడం, ఒత్తిడిని, భయాన్ని జయించడం మొదలైనవి యువజన సంఘం లక్ష్యాలు. పరిసరాలను గురించి, ప్రాజెక్టుల గురించి ఏర్పాటుచేసిన పరిసరాల కార్యక్రమాలలో పాల్గొనేటట్లు విద్యార్థులకు తగిన శక్తిని పర్యావరణ సంఘాలు ఇస్తాయి.

పరిసరాల కార్యక్రమాలలో విద్యార్థులు తమ తల్లిదండ్రులను, ఇరుగుపొరుగు వారిని కూడా పాల్గొనేటట్లు చేయడానికి ఇది తగిన వేదిక. పాఠశాల పాఠ్యాంశాలు కే పరిమితం కాకుండా పరిసరాల అన్వేషణ కూడా ఇది తోడ్పడుతుంది. అందువల్ల, అన్ని పాఠశాలలు యువ సంఘాలను పర్యావరణ సంఘాలను ఏర్పాటు చేయాలి. విద్యార్థులు చర్చలలో, సంగీతంలో, కళలలో, క్రీడలలో, పట్టణంలో లో వ్యాయామం మొదలైన వాటిలో పాఠశాల అయిపోయిన తర్వాత సెలవుల్లో పాల్గొనేటట్లు చూడాలి. ముఖ్యంగా పాఠశాలలు ఆదర్శంగా తయారై, ఆట స్థలాలు, క్రీడా పరికరాలు, గ్రంథాలయాలు మొదలైనవి ఏర్పాటుచేసి తద్వారా వాళ్ళ నైపుణ్యాలను మెరుగుపరుచుకునే ఎలా తయారు చేయాలి.

ప్రాథమిక స్థాయిలో యువజన సంఘాల కోసం పర్యావరణ సంఘాల కోసం ప్రతి పాఠశాలకి, ఏడాదికి రూ 15000 ఆర్థిక సహాయం చేస్తారు. సెకండరీ స్థాయి రూ 25000 సాయం అందుతుంది.

రవాణా మరియు అనుసరణ సౌకర్యం

1 నుండి 8వ తరగతుల విద్యార్థులకు, దివ్యాంగ పిల్లలకు రవాణా సౌకర్యం కల్పించి ప్రాథమిక పాఠశాలలో వారిని చేర్పించే ప్రణాళిక ఇది. చాలా దూర ప్రాంతాల్లో, జనాభా తక్కువ గల ప్రదేశాలలో నివసించే పిల్లలకు, బడుగు బలహీన వర్గాలకు చెందిన పిల్లలు, దివ్యాంగ పిల్లలకు పాఠశాలకు వెళ్లే అవకాశం ఉండదు. అటువంటి పిల్లలకు ఈ రవాణా అనుసరణ సౌకర్యం చాలా ఉపయోగకరంగా ఉంటుంది. ఎందుకంటే అటువంటి పరిస్థితులలో పాఠశాలను నెలకొల్పడం అసాధ్యం.

చిన్నచిన్న గుడిసెల్లో నివసించే అటువంటి పిల్లలకు ఆ ప్రాంతాలలో పాఠశాల నెలకొల్పడం సాధ్యం కాదు కనుక ఉచిత రవాణా సౌకర్యం కల్పించడం లేదా వసతి సౌకర్యం కల్పించడం ద్వారా పిల్లలు పాఠశాలకు వెళ్లే అవకాశం ఉంటుంది.

కాబట్టి, అటువంటి పిల్లలకు 1 నుండి 8వ తరగతి వరకు రవాణా సౌకర్యం కల్పించబడింది. ప్రతి విద్యార్థికి ఏడాదికి రూ మూడు వేల చొప్పున ఇచ్చే ఆర్థిక సహాయం రూ 6 వేలకు పెంచబడింది. ఈ కర్చు వారు ఉన్న ప్రదేశానికి పాఠశాలకి ఉన్న దూరాన్ని బట్టి, ఉపయోగించిన రవాణా సౌకర్యం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

ఉచిత ఏకరూప దుస్తులు -- పాఠ్యపుస్తకాలు

SC, ST, BPL కుటుంబాల్లో ఉన్న పిల్లలు ప్రభుత్వ పాఠశాలల్లో చదువుతూ ఉంటే వారికి రెండు జతల ఏకరూప దుస్తులు, రూ 400 నుండి 600 కు పెంచబడిన వార్షిక ఆర్థిక సహాయం సమగ్ర శిక్ష కింద ఇవ్వబడుతుంది. ఏకరూప దుస్తులు యొక్క ఉద్దేశం యాజమాన్యం విద్యార్థులను తన పిల్లలుగా భావించడానికి తోడ్పడుతుంది.

సక్రమమైన పాఠ్యపుస్తకాలను ఉపయోగించడం వల్ల పాఠశాలలో నాణ్యత గల విద్య అందించబడుతుంది. కాబట్టి, పాఠ్యపుస్తకాల తయారీలో మార్పులు, ముఖ్యంగా వాటి రూపకల్పన, పరిమాణం, అచ్చు, బైండింగ్ మొదలైనవి చాలా ముఖ్యం. పాఠ్య పుస్తకాల కోసం ప్రభుత్వ పాఠశాలలో, ప్రభుత్వ సహాయక పాఠశాలలో, మదర్సా లతో సహా ప్రాథమిక స్థాయిలో ప్రతి విద్యార్థికి వార్షికంగా ఆర్థిక సహాయం రోడ్డు 150 నుండి 250 కి పెంచబడింది. అలాగే ప్రాథమిక ఉన్నత పాఠశాలలో లో రూ 250 నుండి రూ 400 పెంచబడింది. అలాగే, గిరిజన భాషలలో పాఠ్యపుస్తకాలను రాష్ట్ర భాష, ఆంగ్ల భాషలోకి వారు మార్చేటప్పుడు ఒకటి రెండు తరగతులకు పాఠ్య పుస్తకాల కోసం విద్యార్థికి రూ 200 చొప్పున అందజేయబడుతుంది.

CRC ల ను బలోపేతం చేయడం - సహకారం అందించడం

పాఠశాలలకు సహాయకంగా ను, ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ ఇవ్వడానికి సి ఆర్ సి లు చాలా ముఖ్యమైనవి. ఈ ఇటీవల లు పాఠశాలను సందర్శిస్తూ నెలవారి సమావేశాలను ఏర్పాటు చేసి, విద్యావిషయక మైన సమస్యలని గురించి చర్చించడం, పాఠశాల బాగా పని చేసేందుకు సూచనలు చేస్తాయి. తరచూ తనిఖీలు చేయడం పాఠశాలను పర్యవేక్షించడం . వాటిలోని సౌకర్యం ఏ విధంగా ఉన్నాయో తెలుసుకోవడం, పాలనా విధానాలు సరి చేయడం మొదలైనవి CRC యొక్క ముఖ్యమైన కార్యక్రమాలు. అంతేగాక సరైన విద్యా విధానం అభివృద్ధి చేయడం కూడా వీరు చేసే పనుల్లో ఒకటి. దీనివల్ల అధ్యాపకుల వృత్తి నైపుణ్యం కూడా పెరుగుతుంది. ప్రతి సి ఇటీవల పాఠశాలను సందర్శించి విద్యా విషయం గా ఆ పాఠశాల మెరుగు పడేటట్లు చూడాలి. రెండు నెలలకు ఒకసారి పాఠశాలను సందర్శించి నివేదికలను MHRD కి పంపాలి.

BRC నివేదిక

BRC లు విద్యా విషయ కంగా ఎంతవరకు సహాయకంగా గా పూర్తిగా తెలియదు కానీ, వారిని ఒక పద్ధతిలో ఉండడానికి ప్రయత్నించాలి. BRCలు URCలు వనరుల కేంద్రాలుగా పనిచేసి, పాఠశాలల్లో ఎదురయ్యే సమస్యలను పరిశీలించి వాటిని పరిష్కరించాలి. BRPలకు తగిన శిక్షణ నిచ్చి వారు సమర్థవంతంగా చేసేటట్లు చేయాలి. సమగ్ర ఉపాధ్యాయ శిక్షణా కార్యక్రమంలో భాగంగా అధ్యాపకులు, ప్రధానోపాధ్యాయులు, BRCలు CRCలు పాఠశాలలు సందర్శించి వారికి తగిన ఆదేశాల నిచ్చి అవి సక్రమంగా జరుగుతున్నాయో లేదో పరిశీలించాలి. అంతేకాక, శిక్షణ ద్వారా వారు నేర్చుకున్నది తరగతి గదుల్లో ఉపయోగిస్తున్నారో లేదో తెలుసుకోవాలి. నివేదిక మొబైల్ యాప్ ద్వారా పంపాలి. దానిలోని సాఫ్ట్వేర్ పొరపాట్లను తెలియజేస్తుంది. ఆ పొరపాట్లు ను సరిదిద్దే కార్యక్రమాన్ని అనుసరించాలి.

పాఠశాల యాజమాన్య సంఘం శిక్షణ (SMC)

CRCలు, SMC సభ్యులకు శిక్షణ ఇవ్వాలి. ఏడాదికి నాలుగు సమావేశాలు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సూచించిన తేదీలలో ఏర్పాటు చేయాలి. సమావేశాలు ఏర్పాటు చేయడానికి త్రైమాసిక నివేదికలు సమర్పించడానికి, సమావేశాలను గురించి, దాని కార్యక్రమాల గురించి ఒక మొబైల్ యాప్ ద్వారా నివేదికలు పంపబడతాయి. ఒక ప్రత్యేక ప్రణాళిక ప్రకారం ప్రభుత్వ ప్రాథమిక, సెకండరీ పాఠశాలల స్థాయిలో ఏడాది పాఠశాలకు రూ. 3000 ఆర్థిక సాయం అందుతుంది.

సమగ్ర శిక్ష లోగో ప్రదర్శన

ఈ పథకం యొక్క చిహ్నమే లోగో. ఈ లోగ ద్వారా పాఠశాలకు, విద్యార్థికి, సమాజానికి విడదీయరాని బంధం ఏర్పడుతుంది. ఇదివరకు SSA లోగో గోడలమీద చిత్రీకరించేవారు. దాని ద్వారా సమాజం పాఠశాలను గుర్తించడమే కాక ఆ లోగోని కూడా స్వాగతించింది. కాబట్టి పాఠశాలలో ఈ లోగో అందరికీ కనిపించేటట్లు ప్రదర్శించడం ముఖ్యం. సమగ్రశిక్ష యొక్క లోగో తో పాటు మిగిలిన సౌకర్యాలైన ఉచిత పాఠ్య పుస్తకాల

గురించి, ఉచిత ఏకరూప దుస్తులు గురించి బాహుటంగా కనిపించేటట్లు ప్రదర్శించాలి. MHRD కి ఈ లోగో రూపకల్పనలో భాగస్వామ్యం ఉంటుంది.

సమృద్ధమైన డేటా, బాధ్యత మరియు అవార్డులు UDISE +

UDISE దేశంలో ఉన్న అన్ని పాఠశాలల యొక్క డేటాను సమీకరిస్తూంది. 2018-19 నుండి UDISEని ఉన్నతీకరించాలని నిశ్చయించారు. దానిలో మరికొన్ని కొత్త లక్షణాలను చేర్చారు. (UDISE+) దీని వినియోగం ఆన్ లైన్ ద్వారా జరుగుతుంది. అది రియల్ టైం డేటా గా రూపొందుతుంది. ఇది డేటాను సమీకరించడం మే కాకుండా ఈ క్రింది లక్షణాలను కూడా కలిగి ఉంటుంది.

1. డేటా విశ్లేషణ, డేటా విజువలైజేషన్ కలిగిన డాష్ బోర్డు ను ఏర్పాటు చేయాలి. కాల శ్రేణి డేటా ను ఏర్పాటు చేసి కాలక్రమేణా అభివృద్ధి ఎలా ఉందో తెలుసుకోవచ్చు. మూలాధార ఆచరణ సూచికల ద్వారా అభివృద్ధిని గమనించవచ్చు.
2. ఈ పథకాన్ని GIs మ్యాపింగ్ తో అనుసంధానం చేసి పాఠశాల నివేదిక కార్డులు తయారు చేయాలి.
3. డేటా నాణ్యతను తెలుసుకోవడానికి, ఒక ప్రత్యేక కొలమానం ఉపయోగించి వేరొకరు మొబైల్ యాప్ లో సహా అతనికి చేయడానికి ఏర్పాటు చేయబడింది. డేటా సమీకరణ విధానం జనవరి 2019లో మొదలైంది.

ప్రగతి ప్రదర్శన సూచిక/కార్యాచరణ వర్గీకరణ సూచిక (PGI)

పాఠశాల విద్యకు సంబంధించి 70 సూచికల ఆధారంగా రాష్ట్రాలను, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలను కార్యాచరణ వర్గీకరణ చేయడమే ఈ పట్టిక లక్ష్యం.

1. ఈ వర్గీకరణ వల్ల ఒకటి కంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలకు గానీ, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు గాని ఒకే రకమైన వర్గీకరణ ఇవ్వడానికి సాధ్యమవుతుంది. దీనివల్ల 36 రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు ఉన్నత స్థాయి కోసం పోటీ పడేందుకు కృషి చేస్తాయి. ఈ PGI ను రాష్ట్ర మరియు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు ఆన్లైన్ నియామకాలు, అధ్యాపకుల బదిలీలు, ఎలక్ట్రానిక్ పరికరాల సాయంతో విద్యార్థుల మరియు ఉపాధ్యాయుల హాజరు మొదలైన కొన్ని కార్యాలు చేయగలిగేలా చేయడమే దీని ముఖ్య ఉద్దేశం.
2. PGI కి 70 సూచికలు ఉన్నాయి. దీనిని రెండు విభాగాలుగా విభజించారు. ఫలితాలు పరిపాలనా పద్ధతులు. మొదటి విభాగాన్ని నాలుగు భాగాలుగా విభజించారు. అవి అభ్యసన ఫలితాలు, ప్రవేశ ఫలితాలు, భవన నిర్మాణం ఇతర సౌకర్యాలు మరియు సమానవత్వ ఫలితాలు. రెండవ భాగం పరిపాలనా పద్ధతులు. అవి హాజరు, ఉపాధ్యాయ సంపూర్ణత, తగిన పాలని, శిక్షణ, బాధ్యత మరియు పారదర్శకత.
3. PGI లో 1000 పాయింట్లు ఉంటాయి. ఒక్కొక్క సూచిక కి 20 లేక 10 పాయింట్లు ఇవ్వబడతాయి.

షాగున్ పోర్టల్

2017, జనవరి 18న, గౌరవనీయులైన మానవ వనరుల శాఖ మంత్రి షాగున్ పోర్టల్ ను ఆవిష్కరించారు. www.seshagun.nic.in రెండు విభాగాలున్నాయి. 1. నూతన విషయాల భాండాగారం 2. ఆన్ లైన్ పర్యవేక్షణ.

డిజిటల్ భాండాగారం

విభిన్న పరిస్థితులలో అన్ని రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు అనేక నూతన, విజయ వంతమైన నమూనాలను ప్రదర్శించడానికి డిజిటల్ భాండాగారం (రిపోజిటరీ) రూపొందించబడింది. ఇటువంటి విజయవంతమైన కార్యాచరణలను ప్రతికృతి చేయించి, సూచికలు గా మార్చడానికి అవకాశం కలుగుతుంది.

ఈ భాండాగారం పాఠశాల విద్యలో విజయవంతమైన అభివృద్ధి సంబంధిత కార్యాచరణ గురించి దృష్టి కేంద్రీకరిస్తుంది. ఈ నూతన కార్యాచరణలు విద్యార్థి పరిశీలన గాను, వీడియోలు గాను ధ్రువపత్రాలు గాను, బొమ్మల ద్వారా ను భద్రపరచబతాయి. ఈ వేదిక ప్రజలకి, మీడియాకి, దీనిపై ప్రభావం చూపే వారికి,

ప్రపంచవ్యాప్త అక్షరాస్యులకి నూతన అభిప్రాయాలు, విజయవంతమైన సందర్భాలు, ప్రాథమిక విద్యలో నమోదు కావడానికి ఉపయోగపడుతుంది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకి, పబ్లిక్ పాఠశాలకు, ఉపాధ్యాయులకు, విద్యార్థులకు ఇవి నమోదు చేయబడి బాండాగారం ద్వారా ప్రచారం జరుగుతుంది. షా గున్ బాండాగారంలో 296 వీడియోలు, 269 విద్యార్థి పరిశీలనలు, 4586 ఛాయా చిత్రాలు ఉన్నాయి.

2018-19 లో ఈ శాఖ ప్రణాళికను, NCERT, NIEPA, CBSE, NCTE, NIOS, KVS, NVS, NBBల కార్యక్రమాలను ఈ బాండాగారంలో పొందుపరచాలని నిర్ణయించింది.

పర్యవేక్షణ

రాష్ట్రస్థాయి కార్యాచరణ, అభివృద్ధి, విద్యావిషయక సూచికల ద్వారా, DSEL, రాష్ట్రంలోనూ, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల్లో ఉన్న విద్యాశాఖలో రియల్ టైం అసెస్మెంట్ నిర్వహించడానికి ఆన్లైన్ పర్యవేక్షణ జరుగుతుంది. ముఖ్యమైన విధులు-నిధుల వినియోగం, ఆచరణ కొలమానాలు, ఆన్లైన్ ప్రణాళిక, లక్ష్యాల నిర్ధారణ, భౌతిక లక్ష్యాలు, పర్యవేక్షణ ఫలితాలు మొదలైనవి.

ఈ పోర్టల్లో డేటా విశ్లేషణ, గ్రాఫిక్స్ సృష్టి-దీని ద్వారా రాష్ట్రాల, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు అభివృద్ధి గురించి (అవి బడికి రాని పిల్లలుని ఎంతమంది చేర్చారు, ప్రభుత్వ, ప్రైవేట్ పాఠశాలలలోనూ ప్రవేశాల పెరుగుదల గానీ, తరుగుదల గానీ తెలుసుకోవడం, అభ్యసన ఫలితాలను పెంచడానికి అవసరం అయ్యే ఖర్చు, ఉపాధ్యాయుల జీతాలు) పొందుపరిచారు.

షగునోత్సవం

దేశంలో ఉన్న అన్ని ప్రభుత్వ పాఠశాలలను 2019 ఆగస్టు సెప్టెంబర్ లో సందర్శించి తనిఖీ చేయడం దీని ముఖ్య ఉద్దేశం. ఇది గణన ఆధారిత ఆడిట్. దీనినే సెప్టెంబర్ 2019 లో 11.85 లక్షల ప్రభుత్వ, ప్రభుత్వ సహాయక పాఠశాలలో, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలలో ఏడు లక్షల ప్రాథమిక పాఠశాలలో అమలు చేస్తారు. వివిధ పాఠశాలల నుండి ఈ డేటాను UDISE, షగున్ ప్రాజెక్ట్ పర్యవేక్షణ వ్యవస్థ (PMS), PGI సూచిక ద్వారా సేకరించి పాఠశాల స్థాయిలో నాణ్యతను సౌకర్యాలను అంచనా వేస్తారు. అయినప్పటికీ దీనినే క్షేత్రస్థాయి సందర్శకులతో ధ్రువపరచబడలేదు.

కేంద్ర ప్రభుత్వ ఆఫీసర్ల నుండి వచ్చిన స్పందన ప్రకారం చాలా పాఠశాలలను సందర్శించే నేలేదని, లేక తక్కువ పర్యాయాలు సందర్శించారని తెలుస్తోంది. కాబట్టి, ప్రతి పాఠశాలలోనూ సౌకర్యాల కల్పన, సమాజం పాల్గొనడం మొదలైన పాఠశాల ఆధారిత గణన గురించి చర్య తీసుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది. UDISE+, PGI, షగున్ల పర్యవేక్షణ సూచికల మీద పాఠశాల గణన ఆధారపడి ఉంటుంది. అభ్యసన ఫలితాలను అంచనా దీనిలో ఒక భాగం కాదు. ఎందుకంటే ఏమి పాఠశాల ఆధారిత అంచనాలపై నిర్వహించబడుతుంది. దీనికి వచ్చే స్పందన పాఠశాల యొక్క ప్రత్యేక అవసరాలకు తగిన సౌకర్యాలను కల్పించడానికి సహాయపడుతుంది. ఈ కార్యక్రమానికి మార్గదర్శకాలు 2019 ఏప్రిల్ 25న ఇవ్వబడ్డాయి.

ఉత్తమ కార్యాచరణ గుర్తింపు

ఉపాధ్యాయులకు జాతీయ అవార్డులు

ఈ అవార్డులు 1958లో మొదలయ్యాయి. 1960లో ఈ అవార్డులు ఇవ్వడానికి సెప్టెంబర్ 5వ తేదీన నిర్ణయించారు. దానికి కారణం ఇది ఇది డాక్టర్ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్ గారి జన్మదినం కాబట్టి. క్రమేణా ప్రస్తుతం 778 అవార్డులు ఇవ్వబడుతున్నాయి. కానీ, ఈ అవార్డులు తమ స్థాయిని కోల్పోతున్నాయి.

2018లో మార్గదర్శకాలను సవరించారు. ఎందుకంటే జాతీయ అవార్డులలో కొన్ని మార్పులు చోటు చేసుకున్నాయి. ఈ కొత్త విధానం పారదర్శకంగా, న్యాయంగా, చక్కని కార్యాచరణ ద్వారా ప్రతిభ కనపరిచిన అర్హులకు మాత్రమే ఇవ్వబడుతున్నాయి. కొత్త విధానం యొక్క లక్షణాలు.

1. ఉపాధ్యాయుల నుండి www.mhrd.gov.in ఆన్లైన్ ద్వారా స్వీయ దరఖాస్తులను సేకరించడం జరుగుతుంది. ఈ వెబ్ పోర్టల్ ను రూపొందించినవారు అడ్మినిస్ట్రేటివ్ స్టాఫ్ కాలేజ్ ఆఫ్ ఇండియా (ASCI). ఈ సాఫ్ట్వేర్ ఇప్పటివరకు ఎటువంటి ఇబ్బందులు, ఆటంకాలు, పొరపాట్లు లేకుండా సజావుగా సాగిపోతుంది.
2. ఈ చర్య విజయవంతమైందని 6000 మంది ఉపాధ్యాయులు పంపిన దరఖాస్తుల ద్వారా తెలుస్తున్నది.
3. ప్రతి రెగ్యులర్ ఉపాధ్యాయుడు దీనికి అర్హులే. దీనికి అనుభవంతో నిమిత్తం లేదు. దీనివల్ల ప్రతిభ గల యువ ఉపాధ్యాయులకు దరఖాస్తు చేసుకునే అవకాశం కలిగింది.
4. అవార్డుల సంఖ్య 45కి పరిమితం చేయబడింది. దీనివల్ల అవార్డుల ప్రతిష్టకు భంగం కలుగలేదు 220-223 మేడమ్ కి పంపాను.
5. రాష్ట్రానికి, కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి గానీ, లేదా సంస్థకి గాని తుది ఎంపిక నిర్ణయంలో భాగం లేదు. అందుచేత వారిలో అవార్డుల కోసం పోటీతత్వం ఏర్పడింది.
6. చివరి ఎంపిక జాతీయ స్థాయిలో ఒక స్వతంత్ర న్యాయనిర్ణేతల సంఘం చేసింది. న్యాయనిర్ణేతల సంఘం అన్ని రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు, సంస్థలో పంపిన 152 మంది అభ్యర్థుల జాబితాను పరిశీలించింది. న్యాయనిర్ణేతల సమక్షంలో ప్రతి అభ్యర్థి ప్రదర్శన తర్వాత ఆ సంఘం 45 మంది పేర్లను ఉపాధ్యాయ అవార్డులకు ప్రతిపాదించింది.

గౌరవనీయులైన ప్రధాని తన నివాసంలో అవార్డు గ్రహీతలతో కాసేపు సంభాషించిన తర్వాత అవార్డు ప్రదానం చేశారు. ఆ విషయాన్ని ఆయన అందరితో పంచుకున్నారు.

అవార్డు గ్రహీత అయిన జార్జండ్ అధ్యాపకులు శ్రీ అరవింద్ జజ్వారే, మహారాష్ట్ర అధ్యాపకులు విక్రమ్ అద్వైత గారు ఆహ్లాద పూరిత అభ్యాస విధానాన్ని అనుసరించి పాఠశాల చదువు మానివేసే విద్యార్థుల సంఖ్య తగ్గించి, పాఠశాలలో చేరే వారి నమోదు పెరుగుదలకు కృషి చేయగా, గుజరాత్ అధ్యాపక లైన రాకేష్ పటేల్ గారు, రాజస్థాన్ ఉపాధ్యాయులు అయిన ఇమ్రాన్ ఖాన్ గారు ఐసిటి విధానాన్ని అవలంబించి

విద్యార్థి స్నేహపూర్వక అభ్యాస విధానాన్ని ఉపయోగించి పాఠశాలను అభ్యాస నివాసం గా మార్చారు. కర్ణాటక అధ్యాపకురాలు అయిన శ్రీ శ్రీశైల ఆర్.ఎన్ వర్గ మద్దతును చైతన్యపరిచి పాఠశాల మౌలిక సదుపాయాలను కల్పించే ప్రయత్నం చేశారు. అలాగే, సిక్కిం వాసి కర్మ చోము భుటియా గారు పాఠశాలలో విద్యార్థుల నమోదు ఎంతో కృషి చేశారు.

గౌరవనీయులైన భారత ఉపరాష్ట్రపతి అవార్డులను సెప్టెంబర్ 5 2018 న విజ్ఞాన్ భవన్ లో బహూకరించారు. అవార్డు గ్రహీతల కృషికి సంబంధించిన చిత్రాలను కూడా ఆ సందర్భంగా ప్రదర్శించారు.

స్వచ్ఛ విద్యాలయ పురస్కార బహుకరణ

పాఠశాల విద్య అక్షరాస్యత శాఖ స్వచ్ఛ విద్యాలయ పురస్కారాలను 2016-17 లో జిల్లా, రాష్ట్ర, జాతీయస్థాయిలో స్వచ్ఛ విద్యాలయ చర్యల్లో భాగంగా శుభ్రత పట్ల దీర్ఘకాలిక స్థిరత్వం మరియు ఆచరణ నిర్ధారించడానికి ప్రవేశపెట్టారు. స్వచ్ఛ విద్యాలయ పురస్కారం పాఠశాలలో నీరు, శుభ్రత పరిశుభ్రత మొదలైనవాటి ఆచరణ శ్రేష్టతను గుర్తించి, వారిని ఉత్సాహపరచి దానికి ఒక ప్రయత్నం. పాఠశాలలే స్వచ్ఛందంగా ఆన్ లైన్ ద్వారా ఈ అవార్డులకు దరఖాస్తు చేసుకున్నాయి. ఈ స్వచ్ఛ విద్యాలయ పురస్కారం 2017-18 కొరకు, ఒక్క ప్రభుత్వ, ప్రభుత్వ సహాయక పాఠశాలలకే పరిమితం కాకుండా ప్రైవేట్ పాఠశాలలకు కూడా దరఖాస్తు చేసుకునే అవకాశం కల్పించబడింది.

స్వచ్ఛ విద్యాలయ పురస్కారం 2017-18

స్వచ్ఛ విద్యాలయ పురస్కారానికి పాఠశాలల నుంచి విశేష స్పందన లభించింది. 6, 15, 152 పాఠశాలలో ఈ పురస్కారానికి ఆన్ లైన్ లో నమోదు చేసుకున్నారు. ఈ సంఖ్య మునుపటి సంవత్సరం పాల్గొన్న పాఠశాలల సంఖ్య రెట్టింపు కంటే ఎక్కువ. రాష్ట్ర, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల అన్ని పాఠశాలల నుండి 727 పాఠశాలల జాతీయ స్థాయిలో అవార్డులకు ఎంపిక చేయబడ్డాయి.

సమగ్ర పూర్తిస్థాయి పరిశీలన మరియు కులాంకష ధ్రువీకరణల అనంతరం 52 పాఠశాలలకు స్వచ్ఛ విద్యాలయ పురస్కారాలు ప్రదానం చేశారు. మొదటి 4 రాష్ట్రాలు -పుదుచ్చేరి, తమిళనాడు, గుజరాత్, మరియు ఆంధ్రప్రదేశ్ అలాగే 9 ఉత్తమమైన జిల్లాలు - పాండిచ్చేరి, శ్రీకాకుళం, చండీఘర్, హిసార్, కర్ణాటక, లాఠూర్, నెల్లూరు, దక్షిణ గోవా, వడోదరలలాకు గుర్తింపు ధ్రువపత్రాలను 18.9.18 న వేడుకల్లో అందజేశారు.

అవార్డుల ఎంపిక ప్రక్రియ విధానం

అవార్డులకు పాఠశాలల ఎంపిక కింద పేర్కొన్న 5 ఉపవర్గాల ఆధారంగా చేస్తారు. 1. నీరు 2. శౌచాలయం 3. సబ్బుతో చేతులను శుభ్రపరచుకుంటుంది 4. కార్యనిర్వాహణ 5. నడవడిక మార్పు మరియు సామర్థ్య పెంపుదల. గుర్తింపు ధ్రువపత్రం తో పాటు అవార్డు ఎంపిక చేయబడిన ఉత్తమ పాఠశాలలకు అదనపు గ్రాంట్ కింద పాఠశాలల్లో స్థిరత్వం. శుభ్రత పరిశుభ్రత మెరుగుదల మొదలైన వాటి నిమిత్తం రూ. 50,000 బహుకరిస్తారు. అంతేగాక, స్వచ్ఛ విద్యాలయ పురస్కార కార్యక్రమంలో పాల్గొన్న రాష్ట్రాలు జిల్లాలు కూడా గుర్తిస్తారు.

స్వచ్ఛ విద్యాలయ పురస్కార 2017-18

SVP 2017-18, పాఠశాలల నుండి అధిక స్పందనను పొందింది స్వచ్ఛ విద్యాలయ పురస్కార 2017-18 కోసం 6,15,152 పాఠశాలల ఆన్లైన్లో నమోదు చేసుకొన్నాయి. ఇది ఇంతకు ముందు సంవత్సరంలో పాల్గొన్న పాఠశాలల కంటే రెట్టింపు సంఖ్య. జాతీయ స్థాయి అవార్డుల పరిశీలన కోసం రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల నుండి 727 పాఠశాలలను షార్ట్లిస్ట్ చేశారు. పునః ధ్రువీకరణ మరియు క్షణమైన వడపోత తర్వాత అగ్రస్థానంలో నిల్చిన 52 పాఠశాలలకు స్వచ్ఛతా పురస్కార 2017-18 జాతీయ అవార్డులు లభించాయి. మొదట నాలుగు రాష్ట్రాలు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు పుదుచ్చేరి తమిళనాడు, గుజరాత్ మరియు ఆంధ్రప్రదేశ్ 9 ఉత్తమ జిల్లాలుగా పాండిచ్చేరి, శ్రీకాకుళం, చండీఘర్, హిసార్, కర్ణాటక, లాఠూరు నెల్లూరు, దక్షిణ గోవా మరియు వడోదరలకు గుర్తింపు ధ్రువీకరణ ప్రతాలు 18-9-2018 లో జరిగిన ఉత్సవంలో అందజేశారు.

రాష్ట్రాలలో కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల లోని ఉత్తమ విధానాలు

'నాలి-కాలీ' కర్ణాటక నాలీ కాలీ చదవడం రాయడం నేర్చుకుంటూ, తమలోని సృజనాత్మకతను ఒక ఆహ్లాదకరమైన వాతావరణంలో వెలికి తీసే ప్రయత్నం చేస్తున్న విద్యార్థుల కోసం రూపొందించబడింది. నాలీ కాలీ 2009-10 లో ప్రభుత్వం చేత నడపబడుతున్న కన్నడ మాధ్యమ పాఠశాలల్లో 1,2 తరగతుల పిల్లల కోసం ప్రవేశపెట్టారు. విద్యార్థులు చదువుకునే ప్రక్రియలో చురుగ్గా పాల్గొనగలుతారు. ఇది ఉపాధ్యాయుల భారాన్ని కూడా తగ్గిస్తుంది. తరగతి గదిలో పరస్పర చర్యలు ఎక్కువగా జరుపబడతాయి. పరీక్ష గురించిన భయాందోళనలు ఉండవు. పిల్లల సహజ గుణాలు అయినా ఉత్సుకత, చురుకుదనం, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం సుగమం అవుతుంది. నాలి కాలీ విధానం ద్వారా తరగతి బోధనలో అధ్యాపకులకి వెసులు బాటు కలిగించి స్వతంత్రనివ్వడమే కాకుండా విద్యార్థులకు కూడా స్నేహపూరితమైన ఆహ్లాదకరమైన వాతావరణంలో విద్యాభ్యాసం కొనసాగించేందుకు దోహదపడుతుంది. ఇందులో అభ్యాసం ఒక క్రమపద్ధతిలో, వయస్సు వారీగా ఏర్పాటు చేయబడ్డ గ్రూపుల మధ్య పరస్పర చర్య ద్వారా జరుగుతుంది. విద్యార్థులు ఒక విభాగంలో అభ్యాసం పూర్తి చేసిన తర్వాత, దాని పై స్థాయి విభాగంలో అభ్యాసానికి ముందుకు సాగుతారు. దానివల్ల వారి సామర్థ్యం పెరుగుతుంది. బోధనా పాటలు, ఆటలు, గణన, కథలు, సంబంధిత బొమ్మలు, అవసరానికి అనుగుణంగా ఉపాధ్యాయులు చే రూపొందించబడిన బోధన అభ్యసన పరికరాలను ఉపయోగించుకుంటూ జరుగుతుంది. విద్యార్థులు ఈ విధంగా క్రమపద్ధతిలో విభజించబడి, ఆహ్లాదకరమైన వాతావరణంలో విద్యను అభ్యసించడం వల్ల చదువుకున్నది చాలాకాలం గుర్తుండిపోతుంది. ఈ విధానం ద్వారా చదువు భారాన్ని తగ్గించి చిన్న స్థాయి నుండే అవగాహన-విషయం పై పట్టు సాధించడమే ముఖ్య ఉద్దేశం.

గణిత కాళిక ఆందోళన కర్ణాటక

ప్రభుత్వ ప్రాథమిక పాఠశాలలో సంఖ్యాపరమైన నైపుణ్యాలు తరగతి గదిలో గణితాన్ని సులభంగా బోధించడానికి అనుకూలంగా రాష్ట్రం గణిత కాళిక ఆందోళనని ప్రవేశపెట్టింది. పాఠశాలల్లో మునుముందు ఎక్కువగా అభ్యాసం చేయడానికి గణితమే పునాది. గణితం సాఫీగా అభ్యసించడానికి అవకాశం లేని పరిస్థితులను ఒక సృజనాత్మక కార్యాచరణ ఆధారంగా అర్థం చేసుకోవడానికి, గణిత బోధన పద్ధతికీ ఇది వారధి. నిత్య జీవితంలో గణితశాస్త్రం లో సంభవించే సమస్యలను తగ్గించే సామర్థ్యం కలిగించి, దాని వలన బావ సృష్టికరణ పెంచడం దీని ఉద్దేశం. MTLMలని పాఠశాలలో ప్రవేశ పెట్టడం ద్వారా, ప్రభుత్వ ప్రాథమిక పాఠశాలలో శిక్షణ మరియు సహకారం అందించడం ద్వారా ఈ విధానం అమలు చేయబడుతుంది. ఈ కార్యక్రమాన్ని కర్ణాటక రాష్ట్ర పాఠ్యాంశంలో చేర్చడం ద్వారా అభ్యాస సామర్థ్యాల మెరుగుదలకు మార్గం సుగమమయింది. దీని వలన కలిగే ఫలితాలను బేరీజు వేయడానికి ఆండ్రాయిడ్ ఆధారిత పద్ధతులను అనుసరించాలి. ఇటువంటివి ప్రవేశపెట్టడం వల్ల నాణ్యత గల గణిత అభ్యాస ఫలితాన్ని అందుకోవడంలో ప్రభుత్వ ప్రయత్నం పూర్తి అవుతుంది.

కార్యచరణ ఆధారిత అభ్యాసం తమిళనాడు

కార్యచరణ ఆధారిత అభ్యాసాన్ని ముఖ్యంగా తరగతిగది సంస్కరణను దృష్టిలో పెట్టుకుని రూపొందించారు. ఇది స్వీయ అభ్యాస ప్రక్రియను మరింత ఉత్సాహభరితంగా మారుస్తుంది. ఏ విధానం NGO రిషి వ్యాలీ రూరల్ ఎడ్యుకేషన్ సెంటర్ అనుసరిస్తున్న ఆధిక్యతకంటే ఉపాధ్యాయ శిక్షణ మరియు ఉల్లాసభరితమైన అభ్యాస కార్యక్రమాలు ఆధారితంగా రూపొందించబడింది. దీనిలో భాగంగా ఉపాధ్యాయుడు తరగతి గదిలో అభ్యాసాన్ని సుగమం చేసే బాధ్యతలు స్వీకరిస్తాడు. అంతేకాక తరగతిగదిలో భాషణ ఇవ్వడం జరగదు, అలాగే ఒకే విధమైన అభ్యాసానికి నిర్దేశించడం వంటివి జరగవు. ఈ కార్యచరణ ఆధారిత అభ్యాసం తరగతుల్లో పిల్లలు తమ వయసును బట్టి కాకుండా అభ్యాస స్థాయిలను అనుసరించి కూర్చుంటారు.

పిల్లలు అభ్యసించడానికి రకరకాల పరికరాలు మొదలైనవాటితో ఒక నిర్మాణాత్మకమైన అభ్యాస పద్ధతిలో తమ సామర్థ్యాలకు అనుగుణంగా అభ్యసిస్తారు. అంతేకాకుండా పిల్లలు తమ స్వంత నిర్ణయాలు తీసుకునే వెసులుబాటు, హాజరు పట్టికలో తమ హాజరు నమోదు చేసుకోవడం, ఆ రోజుకి తాము నేర్చుకోవాలనుకున్న విభాగానికి సంబంధించిన ఎంపిక కూడా చేసుకునే స్వేచ్ఛ ఉంటుంది.

స్వప్నోంకీ ఉడాన్ : మొబైల్ పాఠశాల ఆధారిత విద్య

విద్యాహక్కు చట్టంలో భాగంగా మెరుగైన విద్యను అందించడానికి బహుళార్థక ప్రయోజకమైన మొబైల్ పాఠశాల వాహనాలను అందుబాటులోకి తెచ్చారు. వీటిని ఉపయోగించి మూలమూలాల ప్రజల్ని విద్య యొక్క ఆవశ్యకత పట్ల చైతన్యవంతులను చేయడమే ముఖ్య ఉద్దేశం. చైతన్యం కల్పించడం కోసం ఆ వాహనాలలో రకరకాల అభ్యాస పరికరాలు, మల్టీమీడియా వస్తువులు అలాగే అర్హత కలిగిన విద్యా విషయ నిపుణులు ఉంటారు. దీని ముఖ్య ఉద్దేశం పాఠశాల చదువు మానేసిన విద్యార్థులను గుర్తించి వయస్సు ఆధారంగా శిక్షణా కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తారు. దాని ద్వారా మళ్లీ వారు చుట్టుప్రక్కల పాఠశాలల్లో చేరేలా చర్యలు తీసుకుంటారు.

ఇది తల్లిదండ్రులను ప్రోత్సహించడం లోనూ, పాఠశాలకు వెళ్ళని విద్యార్థులను చదువు పట్ల ఆకర్షితులను చేయడంలో కృతాకృత్యత సాధించింది.

బహుభాషా విద్య : ఒరిస్సా

తమ మాతృభాషలో మొదలుకొని, రెండవ భాష ఒరియా, మూడవ భాష ఆంగ్లం లో తమ సొంత ప్రదేశం, రాష్ట్ర మరియు జాతీయ భాషల్లో సమాన సామర్థ్యంతో వ్యవహరించడానికి ఆ భాషలను అర్థం చేసుకోవడానికి తార్కిక నైపుణ్యాల అభివృద్ధికి, ఉపయోగించడానికి రూపొందించబడిన కార్యక్రమం. ఒరిస్సాలో ఒడియా భాషలో విద్య నేర్పబడుతుంది. కానీ, ఇది గిరిజన పిల్లలకు ఒక సవాలుగా పరిణమించింది. వారి భాష ఒడియా కాదు. పాఠ్య పుస్తకాలు కూడా గిరిజన పిల్లలకు సంబంధించినవి కావు. దానివల్ల తరగతి గదుల్లో బోధన, అభ్యాసనలకు వారికి అవకాశం ఉండదు. కాబట్టి వారిని జ్ఞాపకం ఉంచుకోవడం అసాధ్యం. అలాగే, అభ్యాసన ఫలితాలు కూడా భిన్నంగా ఉంటాయి.

మాతృభాష ఆధారిత బహుభాషా విద్య ఈ కార్యక్రమంలో విద్య మాతృభాషలో బోధించబడుతుంది. క్రమేపీ ఇతర భాషలకు మారుతుంది. మాతృభాష మూలకంగా విద్యను కింది స్థాయిలో బోధించడం వల్ల బలమైన పునాది ఏర్పడుతుంది. అంతేకాక, మాతృభాషలో బాగా అవగాహన కలుగుతుంది. వారిలో కలిగిన అనుభవం ద్వారా వారిలో ఆత్మ విశ్వాసం కలుగుతుంది. ఈ కార్యక్రమం 17 గిరిజన జిల్లాలలో 21 గిరిజన భాషల్లో అమలు జరుగుతోంది.

ప్రజ్ఞ : కార్యాచరణ ఆధారిత అభ్యసన నమూనా గుజరాత్

అప్లోదంగా విద్య నేర్చుకునే ఈ కార్యాచరణ ఆధారిత అభ్యసన ఈ రాష్ట్రంలో వేళ్ళూ అనుకుని ఉంది. దానికి కారణం భావనగర్ లోని దక్షిణామూర్తి పాఠశాలలో శ్రీ గిజుభాయ్ బడేక యొక్క కృషి. అదే తరహాలో ప్రాథమిక పాఠశాలల పాఠ్య పుస్తకాలు కూడా రూపొందించబడ్డాయి. 2009 లో జరిగిన గణోత్సవ్ 1 లో చాలా మంది పిల్లలకి మూల నైపుణ్యాలైన చదవడం, వ్రాయడం, గణన చేయడం తెలియదు అని తేలింది. దానికొరకు రాష్ట్రస్థాయి బోధనా సంబంధ శిక్షణా కార్యక్రమాన్ని, పలు విధాల బోధన నమూనాలతో ఏర్పాటు చేశారు. దానివలన ABL విధానాన్ని బలోపేతం చేయాలని నిశ్చయించారు. రిషి వ్యాళీ నమూనా వల్లన ప్రతిభావతులై ఆ నమూనాను ప్రవేశపెట్టారు. రాష్ట్రం ఈ విధానాన్ని సవరించి ABL ప్రజ్ఞ పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టింది. 'దానినే ప్రవృత్తి ద్వారా జ్ఞానం' అంటారు. రాష్ట్రస్థాయిలో కేంద్ర బృందం ఏర్పాటు చేసి ఇతర రాష్ట్రాల్లో రిషీవ్యాళీ నమూనా అమలులో ఉన్న పాఠశాలలను గుర్తించడం జరిగింది. ఈ బృందం ABL ప్రజ్ఞ పద్ధతిలో UNICEFతో సంయుక్తంగా తగిన పరికరాలను రూపొందించింది. ప్రతి ఉద్దేశానికి అభ్యాసన వలయం (పరిచయం, అభ్యాసం, అంచన) ABL ప్రజ్ఞ పద్ధతిలో పొందుపరచబడియున్నది.

కార్యాచరణ వివరాలు

1. దీనిలోని విషయాన్ని చిన్నచిన్న కార్యాలుగా విభజించబడింది. ప్రతి కృత్యానికి ఒక ప్రత్యేక కార్డు ఉంటుంది.
2. ఇది ఒక క్రమానుసారంగా నిర్వహించబడుతుంది. దీనిలో పిల్లలు స్వయంగా అభివృద్ధి చెంది ఒక కార్య పూర్తి అయిన తర్వాత మరొక దానిలోకి ప్రవేశిస్తారు.
3. పిల్లలను 4 బృందాలుగా విభజించారు. విద్యార్థి యొక్క అభివృద్ధిని బట్టి ఒక ప్రాంతం నుండి మరొక బృందానికి మారుతూ ఉంటాడు.
4. మూడు రకాల పరస్పర చర్యలు ఉన్నాయి. ఉపాధ్యాయుడు- విద్యార్థి, విద్యార్థి-విద్యార్థి , విద్యార్థి-పరికరాలు.
5. ప్రతి విద్యార్థికి మూడు రకాల అభ్యసన చక్రాన్ని అమలు చేస్తారు.
6. ప్రజ్ఞ లో భాగంగా ప్రతి విద్యార్థినీ, ప్రతి ఆచరణ స్థాయిలోనూ అంచనా వేస్తారు.

ప్రభావం

పిల్లల అభ్యాసన మెరుగుపడుతుంది. మూడు పర్యాయాలు పర్యవేక్షించిన గా ప్రజ్ఞ పాఠశాల లే ప్రజ్ఞా

పాఠశాలలు కానీ వాటి కంటే ఎక్కువ ఆచరణాత్మకంగా కనిపించాయి. మొదటి పరిశోధన 'ప్రథామ్' నిర్వహించింది. రెండవది UNICEF, మూడవది గుజరాత్ ప్రభుత్వ అంచనా శాఖ నిర్వహించాయి.

ఇంకొక ముఖ్యమైన లాభం ఏమిటంటే ప్రజ్ఞా తరగతి గదులలో ప్రతి విద్యార్థి ఇతర విద్యార్థులతో పరస్పర క్రియాశీలత ఉంటుంది.

అభ్యాసన మెరుగు పడటమే కాక దీని వలన ఈ క్రింది లాభాలు కూడా ఉన్నాయి.

1. ప్రైవేట్ పాఠశాలలు కూడా ఈ పద్ధతి వలన ఉత్తేజితులై వారి పాఠశాలల్లో అమలు చేస్తున్నారు.
 - పరస్పరం మరియు నూతన పద్ధతులలో బోధన జరగడం వల్ల మాట్లాడడంలో, వినడంలోనూ, సృజనాత్మకంగా ఆలోచించడం లోనూ అభివృద్ధి కలిగిస్తుంది. అంతే కాక వారిలో ఆత్మ విశ్వాసం, ధారాళంగా భాషను ఉపయోగించే తీరు అభివృద్ధి చెందుతాయి.
 - అనుభవం ద్వారా అభ్యసించడానికి పిల్లలకు అవకాశం దొరుకుతుంది. అంతేకాక పిల్లలు కష్టం లేకుండా విద్యను అభ్యసించే అవకాశం కలుగుతుంది.
 - ప్రాజెక్టు పని, ఫీల్డ్ వర్క్ పనులలో విద్యార్థులు పాల్గొనే అవకాశం కలుగుతుంది.
 - విద్యార్థికి కొత్తగా ఏదో ఒక వస్తువును సృష్టించి దానిని ప్రదర్శించే అవకాశం కలుగుతుంది.

ఈ కార్యక్రమం 2010లో 256 పాఠశాలల్లో ప్రవేశపెట్టారు. 2017 -18 సంవత్సరానికి 22,000 పాఠశాలల్లో ప్రారంభించారు. తర్వాత కొన్ని సవరణలతో 2018 -19 లో రాష్ట్రంలోని అన్ని పాఠశాలల్లోనూ 'ప్రజ్ఞ' ను ప్రవేశపెట్టారు.

మధ్యాహ్న భోజనం కొత్త విధానాలు

పాఠశాలల్లో ప్రవేశాలు, హాజరు, బడినే విడిచి వెళ్ళకుండా ఉండడానికి, పోషక విలువల స్థాయి పెంచడానికి కేంద్ర ప్రాయోజిత NP-NSPE అనే కార్యక్రమాన్ని ఆగస్టు 15, 1995 లో ప్రవేశపెట్టింది. ప్రాథమిక విద్యలో మొదటగా దీనిని ప్రవేశ పెట్టింది. 2008-09 సంవత్సరంలో ప్రాథమికోన్నత పాఠశాలల్లో ప్రవేశపెట్టింది. దీనిని జాతీయ మధ్యాహ్న భోజన కార్యక్రమం గా పేరు మార్చారు. ప్రస్తుతం దీనిని మధ్యాహ్న భోజన పథకంగా వ్యవహరిస్తున్నారు. ప్రభుత్వ పాఠశాలల్లోనూ, ప్రత్యేక శిక్షణా కేంద్రాలు లోనూ, మదర్సాలను, మక్తబ్ లలోను ప్రారంభించారు.

మధ్యాహ్న పథకం యొక్క లక్ష్యాలు పోషక విలువల స్థాయి పెంచడం మరియు ఎక్కువ మంది పిల్లల యొక్క ఆకలిని తీర్చడం. దీని మార్గదర్శకాలు ప్రతి ప్రాథమిక, ప్రాథమికోన్నత స్థాయిలో చదువుతున్న పిల్లలకు 450, 700 క్యాలరీలు అవసరమని భావించాయి. 2018-19 లో 1 నుండి 8వ తరగతి వరకు చదువుతున్న 11.34 లక్షల పాఠశాలల్లో 9.17 కోట్ల విద్యార్థులకు ఈ పథకాన్ని వర్తింపజేశారు.

పాఠశాల పోషికాహార ఉద్యానవనం (School Nutrition Garden)

ఈ పాఠశాల పోషికాహార ఉద్యానవనంలో మూలికలు, పండ్లు, కూరగాయలు మొదలైనవి పండిస్తారు. వీటిని మధ్యాహ్న భోజన తయారీలో ఉపయోగిస్తారు. దీని ప్రయోజన పోషకాహార లోపాన్ని తొలగించడం. అంతేకాక పిల్లలకు నేరుగా ప్రకృతి తోనూ తోట పనిలోనూ అనుభవాన్ని కలిగించడం దీని ఉద్దేశం. ఈ తోటలను ఏర్పాటు చేయడానికి విశాలమైన ప్రదేశాలు అవసరం లేదు. డాబా పైన కూడా పెంచవచ్చు లేదా జూడీ లలోనూ, క్యాన్ లలోనూ, మట్టి పాత్రల్లోనూ, చెక్కపెట్టెలలోనూ, సిరామిక్ సింక్లలోను పండించవచ్చు.

ఈ విధంగా పండించిన కూరగాయలు మొదలైన వాటిని మధ్యాహ్న భోజనంలో ఉపయోగించవచ్చు. వీటిని కాండాలను గాని (అరటి, సొర, గుమ్మడి) , ఆకులుగానీ (కొత్తిమీర), పువ్వులు గాని (మునగ, గుమ్మడి) అలాగే చెక్కలు గాని (సొర, గుమ్మడి, బీర) మధ్యాహ్న భోజనంలో ఉపయోగించు కోవచ్చు. కృషి విజ్ఞాన కేంద్రంతోనూ, వ్యవసాయ శాఖతోనూ, ఆహార పోషక బోర్డుతోనూ, రాష్ట్ర వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయలు మొదలైనవాటితో సంప్రదించి పాఠశాల పోషక తోటలను ఏర్పాటు చేయాలి.

మధ్యాహ్న భోజన పథకానికి ఫ్లెక్సిబిలిటీ నిధి ద్వారా రూ 5 వేలు పోషక తోటల ఏర్పాటుకు ప్రతి పాఠశాల ఉపయోగించవచ్చు. దీనితో విత్తనాలు, పరికరాలు, ఎరువు కొనవచ్చు. దీనిలో కేంద్రం, రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు భాగస్వాములుగా ఉంటాయి. దీనిని ఆచరణలో పెట్టేటటువంటి అధికారం, స్వల్ప సవరణలు చేసే అధికారం, జిల్లా మెజిస్ట్రేట్ అధ్యక్షతన జిల్లాస్థాయి కమిటీకి ఇవ్వడమైనది. ఈ కమిటీ పాఠశాల యొక్క ప్రత్యేక అవసరాల ఆధారంగా ఈ పైకాన్ని కేటాయిస్తుంది. వ్యవసాయ శాఖ నుండి విత్తనాలను పొందవచ్చు. పాఠశాలలో ప్రహరీ గోడలు నిర్మించడం, భూమి చదును చేయడం, మొదలైనవి మహాత్మా గాంధీ నేషనల్ రూరల్ ఎంప్లాయిమెంట్ గ్యారెంటీ స్కీమ్ (గ్రామీణాభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ) తో సంప్రదింపులు జరిపి ఏర్పాటు చేసుకోవాలి. ఈ పనులు నెరవేర్చడానికి 2018-19 ఆర్థిక సంవత్సరం మార్గదర్శి కాలనీ గ్రామీణాభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ రూపొందించింది. దీనిలో కొనుగోలు చేయవలసిన వస్తువులు గురించి తెలియపరిచి ఉంటుంది. పాఠశాల తోట యొక్క ఛాయాచిత్రాలు దాని గురించి సంగ్రహంగా వ్రాసిన విషయాలు త్రైమాసికంగా MDM - MIS పోర్టల్ కు అందజేయాలి.

తిథి భోజనం

ఈ పథకాన్ని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం, కేంద్ర పాలిత ప్రాంత ప్రభుత్వాలు అమలు చేస్తున్నాయి. పిల్లలకు అధికంగా పోషణ అందించగలిగే నిమిత్తం దీనిని ప్రవేశపెట్టారు. ఈ కార్యక్రమం కింద సంపూర్ణ భోజనాన్ని లేక ప్రత్యేక సందర్భాలలో అనగా పండుగలు, జన్మదినోత్సవాలు, వివాహాలు, జాతీయ దినోత్సవాలు మొదలైన సందర్భాలలో అదనపు పదార్థాలను వడ్డిస్తారు. తిరిగి భోజనం అనేది మధ్యాహ్న భోజనానికి ప్రత్యామ్నాయం కాదు. తిథి భోజన మార్గదర్శకాలను MHRD జారీ చేసింది. ఈ తిథి భోజనాన్ని రాష్ట్రాలు, అస్సాంలోని కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు (సంప్రీతి భోజనం), ఆంధ్రప్రదేశ్ లోనూ (విందు భోజనం), దాద్రా నగర్ హవేలీలో

(తిధి భోజనం), డామన్ డయ్యు లో (తిధి భోజనం), గుజరాత్ లో (తిధి భోజనం), హర్యానాలో (బేటీ కాజ నందిన్), కర్ణాటకలో (షాలేగాగి నావు నీవు), మధ్యప్రదేశ్ మహారాష్ట్రలలో, (స్నేహ భోజనం), చండీఘర్ లో (తిధి భోజనం), పుదుచ్చేరిలో (అన్నదానం), పంజాబ్ లో (ప్రీతి భోజనం), రాజస్థాన్ లు (ఉత్సవ్ భోజ్), తమిళనాడులో (నాన్ విరుపులు), ఉత్తరాఖండ్ లో (విశేష్ భోజ్) అమలు చేశారు.

ఆరోగ్య మంత్రిత్వ శాఖ-కుటుంబ సంక్షేమశాఖలతో కలయిక

ఈ శాఖ ఆరోగ్య శాఖ, కుటుంబ సంక్షేమ శాఖ లతో కలిసి ఇ మధ్యాహ్న భోజన పోషకానికి , ఆరోగ్యానికి పనిచేస్తుంది

1 నుండి 8 వ తరగతులు చదువుతున్న పిల్లలకు, 6 నుండి 14 సంవత్సరాల వయసున్న పిల్లలకు ఆరోగ్య పరీక్ష నిర్వహించబడుతుంది. దీనిని రాష్ట్రీయ బాల స్వాస్థ్య కార్య క్రమం పేరుతో జరపబడుతోంది. రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు దీనిని అమలు చేయ వలసినదిగా కోరడమైనది.

2. ఆరోగ్య మంత్రిత్వ శాఖ, కుటుంబ సంక్షేమ శాఖల కలయికతో, సూక్ష్మ పోషక పదార్థాలను కూడా అందిస్తున్నారు. ఐరన్, ఫోలిక్ యాసిడ్ మాత్రలు కూడా అందిస్తున్నారు. ఈ కార్యక్రమం వీక్లీ అండ్ ఫోలిక్యాసిడ్ సప్లిమెంటేషన్ ప్రోగ్రాం అంటారు.

క్రిమిసంహారక మందులను కూడా నేషనల్ డీ వార్మింగ్ డే నాడు రెండు సంవత్సరాలకు ఒకసారి అందిస్తున్నారు. (అల్ జండజోల్ -400)

వంటల పోటీలు

2019-20 సంవత్సరంలో మధ్యాహ్న భోజన పథకానికి వంటల పోటీలు నిర్వహించడం జరుగుతోంది. దీని ఉద్దేశం వంటవాడు సహాయకులకు శ్రేష్టమైన పదార్థాలను తయారుచేయడం, కూరగాయలు అన్ని భాగాలను వినియోగించడం (కాండాలు, ఆకులు, తొక్కలు), స్థానికంగా దొరికేటవంటి పదార్థాలతో వంటలు చేయడం, ఆహారపు అలవాట్లకు అనుగుణంగా తయారు చేయడం, సమాజం కూడా మధ్యాహ్న భోజనం తయారీలో పాల్గొనేటట్లు చేయడం.

ఈ పోటీకి ప్రాథమిక పాఠశాలలో ఒక విద్యార్థిని, ప్రాథమిక ఉన్నత పాఠశాల నుండి ఒక విద్యార్థిని పోటీని నేతలుగా నియమించాలి. ఎందుకంటే మధ్యాహ్న భోజనం వారికే చెందుతుంది కనుక. అంతేగాక, ఈ పోటీలో పోషకాహార నిపుణులను కూడా కలుపుకోవచ్చు, విజేతలకు తగిన విధంగా బహుమతులను ఇచ్చి సత్కరించాలి.

సమగ్ర శిక్ష, మధ్యాహ్న భోజనం మొదలైన కార్యక్రమాల అమలు

ప్రధానోపాధ్యాయుడు, ఉపాధ్యాయులు సమగ్ర శిక్ష, మధ్యాహ్న భోజనం, ఇతర కార్యక్రమాలను అమలు చేయడానికి పాఠశాల స్థాయిలో ప్రణాళికలు తయారు చేయాలి. వీటివల్ల పాఠశాల విద్య మెరుగుగా

ఉంటుంది. అది విద్యార్థులకు లాభదాయకం. వారు తమ పాఠశాలలో జరుగుతున్న కార్యక్రమాలను సందర్శించి అవి ఎలా అమలు జరుగుతున్నాయో చూడాలి, వీటిని తరగతి గదుల్లో ఎంత వరకు అమలు చేశారు గమనించాలి. పర్యావరణ సంఘం, గ్రంథాలయం యువజన సంఘం మొదలైనవి ఏ విధంగా బలోపేతం అయ్యాయో గమనించాలి.

ఆచరణ

ఆరుగురు పాల్గొనే విధంగా చిన్న బృందాలుగా ఏర్పరచి ఈ పథకాలను అమలు చేయడానికి ఎదురయ్యే సమస్యలను గురించి చర్చించేలా చేయాలి వాటి పరిష్కారాలు కనుగొనాలి.